

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Řízení o dědictví

Diplomová práce

Monika Čírtková

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Praha, srpen 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 2. 8. 2010

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří přispěli k vytvoření této diplomové práce, zejména vedoucí mé diplomové práce doc. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost při konzultacích, cenné připomínky a rady při zpracování.

Obsah

Prohlášení.....	2
Poděkování.....	3
1 Úvod.....	5
2 Historický vývoj.....	7
2.1 Od 12. století po vznik první republiky.....	7
2.2 1918-1948.....	8
2.3 Změny po roce 1948.....	9
2.4 Období po roce 1993.....	11
3 Charakteristika dědického řízení, jeho funkce a zásady.....	13
4 Platná právní úprava.....	18
4.1 Pravomoc a příslušnost k řízení o dědictví.....	18
4.2 Zahájení řízení.....	20
4.3 Účastníci řízení.....	20
4.4 Předběžné šetření.....	25
4.5 Správce dědictví.....	32
4.6 Projednání dědictví.....	34
4.7 Předlužené dědictví.....	39
4.8 Dodatečné projednání dědictví.....	43
4.9 Rozhodnutí.....	45
4.10 Opravné prostředky a další způsoby nápravy vadného rozhodnutí.....	48
4.11 Řízení o dědictví s mezinárodním prvkem.....	52
5 Závěrem.....	57
6 Seznam zkratk.....	59
7 Použitá literatura.....	60
8 Resumé.....	62
9 Klíčová slova.....	63

1 Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala „Řízení o dědictví“ a to z toho důvodu, že jsem při studiu vykonávala praxi v notářské kanceláři a po ukončení studia bych ráda začala pracovat v notářské kanceláři jako notářský koncipient.

Řízení o dědictví je spojeno se smrtí člověka. Je zapotřebí vypořádat práva a povinnosti, které zůstavitel měl, protože ne všechna jeho smrtí zanikají, ale přecházejí na někoho dalšího, ať již na zůstavitelovi dědice, nebo na jiný subjekt. Záleží na povaze a obsahu subjektivních práv a povinností zůstavitele. Zejména se jedná o práva majetkové povahy, která nezanikají, ale přecházejí, naopak práva osobní povahy většinou v důsledku zůstavitelovy smrti zanikají. Úprava projednání dědictví je proto nepostradatelnou součástí právního řádu. Dědické právo řeší otázku, komu by měl připadnout zůstavitelem zanechaný majetek, kdo se stane jeho právním nástupcem.

Svou práci jsem rozdělila do tří hlavních kapitol. V první kapitole jsem pojednala o historickém vývoji notářství a pravomoci notářů jako soudních komisařů na našem území od 12. století do současnosti. Zejména jsem se zaměřila na změny, jež nastaly po roce 1948, kdy byla přijata řada zákonů, které měnily organizaci notářství. Notářství bylo ve svém klasickém pojetí fakticky zrušeno. Došlo k postupnému úplnému zestátnění notářství, protože nebylo žádoucí, aby nezávislý notář pomáhal občanům. Státním notářstvím bylo svěřeno projednání dědictví. K privatizaci notářství došlo k 1. lednu 1993, kdy nabyla účinnosti doposud platná právní úprava, které se věnuji ve třetí kapitole této práce.

Druhou kapitolou je charakteristika dědického řízení, jeho funkce a zásady. Úpravu dědického práva lze nalézt jak v hmotněprávních, tak i v procesněprávních předpisech. Dědické řízení, které je řízením nesporným a obligatorním, je podobně jako jiná soudní řízení ovládáno určitými zásadami. Zásady jsem rozdělila do dvou skupin a následně jednotlivé zásady vysvětlila. První skupinou jsou zásady, které odpovídají právu na spravedlivý proces a druhou skupinou zásady civilního řízení. Cílem dědického řízení je zjistit zůstavitelům majetek, popřípadě dluhy a jeho dědice. V dědickém řízení rozeznáváme tedy funkci legitimační, spočívající ve zjišťování dědiců zůstavitele a funkci majetkovou, týkající se zjišťování majetku a dluhů zůstavitele.

Třetí, nejrozsáhlejší část této práce, jsem věnovala platné právní úpravě řízení o

dědictví. Popisnou formou jsem uvedla činnosti notáře od zahájení řízení, přes předběžné šetření, projednání dědictví, vydání usnesení, až po případné dodatečné projednání dědictví. Krátce jsem pojednala také o řízení s mezinárodním prvkem, kterých v důsledku uvolnění hranic a volnému pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu v posledních letech přibývá. Tím, že jsem vykonávala praxi v notářské kanceláři, snažila jsem se uvádět příklady z praxe a zaměřila jsem se také na novelu občanského soudního řádu uskutečněnou zákonem č. 7/2009 Sb., která posílila pravomoci notáře jako soudního komisaře v řízení o dědictví a zavedla v notářském řádu Centrální evidenci manželských smluv.

Přínos mé práci spatřuji zejména v tom, že jsem se jejím psaním blíže seznámila s platnou právní úpravou a získala hlubší znalosti v oboru dědické agendy, která je jednou z hlavní náplní činnosti notáře.

2 Historický vývoj

2.1 Od 12. století po vznik první republiky

Počátky instituce notářství s prvky veřejného notářství se v českých zemích objevily v průběhu 12. a 13. století v důsledku rozšiřujícího se vlivu římského práva. Významným právníkem té doby byl Jindřich z Izernie, který je někdy považován za prvního notáře a působil jako protonotář Přemysla Otakara II.

Určité vyvrcholení vývoje notářství v českých zemích nastalo v době Karla IV. Působnost notáře se velmi rozšířila, týkala se nejen otázek majetkových, jako je prodej nebo darování nemovitostí, ale i otázek nemajetkových jako je například ověřování listin. Hlavní náplní bylo sepisování listin o právních jednáních, které byly prohlášeny za listiny veřejné, obsahující veřejnou víru, tedy předpoklad, že to, co je v nich uvedeno, je pravdivé. Počet notářů se zvyšoval, ovšem na úkor jejich kvality, a tak Karel IV. přistoupil k jejich úpravě. Nechal sepsat zákoník „Maiestas Carolina“, který i přesto, že nebyl schválen, si získal značnou autoritu a bylo v něm stanoveno, že veřejným notářem se může stát jen ten, kdo k tomu dostane královské zmocnění. To ovšem dostal jen ten, kdo prokázal zkoušku své znalosti, byl shledán moudrým a věrným a složil přísahu. Nejznámější osobností doby Karlovy, která se stala veřejným notářem, byl Jan z Pomuku kanonizovaný jako sv. Jan Nepomucký. Úprava notářství provedená Karlem IV., platila v českých zemích až do vydání říšského notářského řádu z roku 1512, který v českých zemích zavedl Ferdinand I.

V průběhu šestnáctého století zmítala notářství krize, na kterou zareagoval až Karel VI., který v roce 1725 rozhodl, že notáři musí být přezkoušeni a v úřadech ponechání jen ti způsobilí.

Za vlády Josefa II., došlo k celé řadě reforem, mezi jinými také v právní a soudní oblasti. Došlo k vydání obecního soudního řádu v roce 1781, který za veřejnou listinu považoval jen notářský směnečný protest. Zastupovat klienty u obchodních a směnečných soudů bylo notářům povoleno na základě patentu z roku 1782.

V následujících letech docházelo k omezování notářské činnosti. Každý notář si musel zvolit znak, pečeť a obdržel diplom. Svůj úřad mohl notář vykonávat jen v zemi, kde byl za notáře ustanoven. Nakonec došlo i k odnětí povolení zastupovat před obchodními a směnečnými soudy. Notáři tím pádem vykonávali pouze směnečné

protesty, ostatní hlavní činnosti obstarávali advokáti. Tato situace se změnila až po roce 1848, který byl rozhodující pro formování moderního právního řádu.

V roce 1848 převzalo dozor nad notářstvím nově zřízené ministerstvo spravedlnosti a začala se připravovat nová právní úprava notářství. V roce 1850 byl vydán císařský patent, kterým byl zaveden nový notářský řád. Ten vycházel zejména z francouzského notářského řádu, ale brzy se ukázal jako ne příliš zdařilý a byl nahrazen vhodnější a propracovanější úpravou, která byla obsažena v novém notářském řádu z roku 1855, později se však i on stal terčem kritiky. Rozhodujícím obdobím pro organizaci notářství a formování jeho právní úpravy byl počátek sedmdesátých let 19. století. V červenci roku 1871 byl vydán nový notářský řád.

2.2 1918-1948

Recepčním zákonem z 28. října 1918 převzala samostatná Československá republika veškerý rakouský právní řád, tedy i právní úpravu notářství ve formě, jak byla upravena v Rakousku. „V českých zemích tedy platil rakouský notářský řád č. 75/1871 ř.z. a na Slovensku zákonný článek z roku 1874 ve znění zákonného článku VII z roku 1866. „Notářský řád z roku 1871 zanesl do právního pořádku rakousko-uherského státu právní úpravu podobnou nyní platné právní úpravě v České republice.“¹ Notářství bylo v podstatě svobodným povoláním s určitými prvky oficiality (sepisování veřejných listin, ověřování, osvědčování) a s funkcí pomocného státního orgánu (soudní komise)². Pro notáře platil v té době tzv. numerus clausus. Počet a sídla notářů byla pevně stanovena ministerstvem spravedlnosti. Notáře jmenoval ministr spravedlnosti, který měl nad nimi také nejvyšší dozor. Primární náplní notářského úřadu byla úřední činnost. „Výlučná působnost notáře zahrnovala sepisování veřejných listin o smlouvách a právních jednáních, vykonatelných notářských zápisů, směnečných protestů, braní úschov aj.“³

„V roce 1945 bylo notářství v dědických věcech činn jako soudní komisařství, tj. orgán, který byl pověřen k projednání úkonů příslušným okresním soudem. Notářství

¹ Notářství v českých zemích do roku 1949. *Ad Notam*. 2003, Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, s. 11.

² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Notářství*. Zlín : Živa, 1994, s. 9 – 10.

³ Notářství v českých zemích do roku 1949. *Ad Notam*. 2003, Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, s. 10.

vůbec nerozhodovalo, pouze jednalo s účastníky a připravovalo pro soud materiál pro vydání jeho rozhodnutí.“⁴

2.3 Změny po roce 1948

K zásadním změnám došlo po únorovém převratu v roce 1948. Přistoupilo se k přípravě nové úpravy, která měla notářství politicky a ekonomicky přizpůsobit novým společenským poměrům v důsledku zlidovění soudnictví, jeho zjednodušení a zrušení všech zvláštních soudů. Byly odmítnuty tendence ke zrušení notářství a k rozdělení jeho agendy mezi soudy a advokacii. Výsledkem byl zákon č. 201/1949 Sb., o notářství, a na něj navazující nařízení ministerstva spravedlnosti, které nabyly účinnost v srpnu 1949. Zákon sjednotil instituci notářství na celém území republiky a zrušil notářské komory jako samosprávné organizace notářů. Funkce notářství v dědických věcech zůstala beze změny, pouze byla tato činnost označována jako činnost z příkazu soudu. Notářství ve svém klasickém pojetí bylo fakticky zrušeno. Notáři se stali členy krajských notářských sborů, notářství ztratilo svůj podnikatelský charakter a přestalo být svobodným povoláním a byla to svým způsobem určitá forma znárodnění notářství. Každý notář musel veškeré příjmy ze své činnosti odevzdat krajskému sboru a jím mu byla vyplacena odměna. Komunistický režim se snažil omezit dědění zejména na základě závěti, aby ztížil občanům, kteří neměli nejbližší příbuzné dispozice s jejich majetkem pro případ smrti. Tento majetek se pak v době smrti zůstavitele stal volným a jako tzv. odúmrt' přešel do vlastnictví státu.

V období tzv. právnícké dvouletky představovaly další zásah do postavení a působení notářství nové občanskoprávní kodifikace. „V roce 1950 to byl občanský zákoník a občanský soudní řád, které začaly platit od roku 1951. V návaznosti na tyto kodexy, které podstatně změnily úkoly notářství, bylo třeba připravit novou právní úpravu notářství, a tak se v roce 1951 notářství dočkalo dalších změn. Byl vydán zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství, doplněný nařízením ministra spravedlnosti č. 117/1951 Sb., a dále nařízením ministra financí č. 118/1951 Sb., o notářských poplatcích. Nový notářský zákon rozeznával tři okruhy působnosti státního notářství.

⁴ BRÁZDA, Jiří; BÉBR, Richard; ŠIMEK, Pavel. *Notářství - jeho vývoj, organizace a pravomoc*. Praha : Academia, 1976, s. 267

Byla to činnost ve vlastním okruhu působnosti, spočívající především v sepisování notářských listin, činnost z pověření soudu, což bylo rozhodování o dědictví a činnosti na žádost stran.⁵ Zásadně se změnila i organizace notářství. Došlo k úplnému zestátnění notářství. V obvodech okresních soudů došlo ke zřízení státních notářství, která se tím stala státními úřady. Notáři a jejich zaměstnanci byli státními zaměstnanci. Činnost notářů v dědických věcech byla nazvána činností z pověření soudu, avšak v její náplni nebylo zásadních změn. „Na výkon státního notářství dohlížel předseda okresního soudu a vrchní dohled vykonávalo ministerstvo spravedlnosti.“⁶

Důležitá změna v organizaci a kompetenci státního notářství nastala zákonem č. 52/1954, který vstoupil v účinnost 1. ledna 1955. V tomto zákoně se již hovoří o činnosti rozhodovací a činnosti ostatní. Vzhledem k tomu, že notářství se v podstatě osvědčilo, „byla zrušena činnost z pověření soudu a dvojkolejnost byla odstraněna tím, že určité agendy, a to především agenda dědická, byly předány přímo do kompetence státního notářství.“⁷ Státním notářstvím bylo svěřeno neomezené projednávání dědictví a rozhodování v prvním stupni v dědických věcech jimi projednávaných. Dozor nad státním notářstvím byl předán krajským soudům.

Další důležitá změna byla provedena zákonem č. 26/1957. „Tento zákon sjednotil veškeré poplatky, a to dědické, darovací, převodní a úkonové, přenesl je do kompetence státního notářství a označil je jako notářské poplatky.“⁸ Státním notářstvím bylo svěřeno i rozhodování o vyměřování notářských poplatků z dědictví, které dosud vyměřovaly státní finanční orgány.

V důsledku vydání nového občanského soudního řádu v roce 1963 a občanského zákoníku v roce 1964 došlo k poslední a základní změně v úpravě státního. Touto změnou bylo vydání zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád). Současně s ním byl vydán i nový zákon o notářských poplatcích č. 24/1964 Sb., a zákon o evidenci nemovitosti č. 22/1964 Sb. Státní notářství bylo považováno za státní orgán, který má pomáhat občanům a organizacím při ochraně jejich práv a při uspořádání jejich vzájemných vztahů. Úprava řízení o dědictví byla přesunuta z občanského soudního řádu do notářského řádu. Státní

⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Notářství*. Zlín : Živa, 1994, s. 10 - 11

⁶ Notářství v českých zemích do roku 1949. *Ad Notam*. 2003, Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, s. 13.

⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Notářství*. Zlín : Živa, 1994, s. 11

⁸ SCHELLE, Karel; SCHELLEOVÁ, Ilona. Kapitola z dějin notářství. *Ad Notam*. 2003, 5, s. 111

notářství v dědickém řízení nejenom vydávala jednotlivá dědická rozhodnutí, kterými potvrzovala nabytí dědictví a schvalovala dohody o vypořádání dědictví, ale také sama rozhodovala o vypořádání dědictví mezi dědici.

„Řízení činnosti státních notářství, jejich kontrola a koordinace přešla do pravomoci předsedů příslušných krajských soudů. Vrchní dohled nad činností státních notářství začal provádět ministr spravedlnosti.“⁹ Z nezávislé a nestranné instituce sloužící veřejnosti, tak vznikl orgán sloužící totalitní moci.

Právní úprava státního notářství a řízení před ním z let 1963 a 1964 pak platila s některými nepodstatnými změnami až do nové, podstatně odlišné právní úpravy, které se notářství dočkalo v roce 1992 v souvislosti s jeho privatizací.

2.4 Období po roce 1993

„Dnem 1. ledna 1993 došlo k privatizaci notářství, notáři přestali být státními zaměstnanci, a agenda dědického řízení přešla na soudy.“¹⁰

V dědickém řízení byl právním řádem obnoven institut soudního komisaře. K 1. lednu 1993 nabyt účinnosti zákon č. 264/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, zrušuje zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím, ve znění pozdějších předpisů, tzv. notářský řád a mění se a doplňují některé další zákony. Současně k tomuto datu nabyt účinnosti zákon č. 263/1992, kterým se měnil a doplňoval občanský soudní řád, kterým bylo nově upraveno řízení o dědictví a také zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), který platil téměř osm let beze změny. Dědické řízení přestalo být v kompetenci dosavadních státních notářství a navrátilo se zpět do pravomoci soudů. Notář vykonává činnost osvědčující a ověřující, zástupčí a poradenskou, sepisuje veřejné listiny o právních úkonech, vykonává z pověření nebo na základě plné moci správu majetku, jako pověřený soudní komisař projednává řízení o dědictví. Notář také upevňuje právní vztahy, právní jistotu a předchází sporům.

České notářství od své obnovy v roce 1993 neustrnulo, ale dále se rozvíjí. Zákonem č. 30/2000 Sb., byla zavedena Centrální evidence závětí vedená notářskou

⁹ SCHELLE, Karel; SCHELLEOVÁ, Ilona . Kapitola z dějin notářství. *Ad Notam*. 2003, 5, s. 111

¹⁰ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 139.

komorou České republiky. Evidence listin o správě dědictví v rámci Centrální evidence závětí byla zavedena zákonem č. 554/2004 Sb. Poslední velkou změnou byla tzv. souhrnná novela občanského soudního řádu, která nabyla účinnosti 1. července 2009 a přinesla množství změn směřujících k zefektivnění soudního procesu. Zásadní změnou je rozšíření pravomoci notářů jako soudních komisařů o pravomoc vydávat v řízení o dědictví též meritorní rozhodnutí.

3 Charakteristika dědického řízení, jeho funkce a zásady

V platném právním řádu je úprava dědického práva obsažena ve dvou základních právních normách, tou hmotněprávní normou je občanský zákoník č. 40/1964 Sb.,¹¹ a to především v jeho sedmé části s názvem „dědění“. Úpravu dědických vztahů nalezneme i na jiných místech tohoto právního předpisu. Jde o ustanovení upravující společné jmění manželů, ustanovení týkající se věcných břemen, ale i další ustanovení, která souvisejí s částí sedm tohoto zákona. Procesní úpravu dědického práva obsahuje druhá základní právní norma, a to zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád¹². Jde zejména o ustanovení § 175a až 175zd, upravující řízení o dědictví. Postavení notářů jako soudních komisařů je upraveno v § 38. Podrobnější úpravu řízení o dědictví obsahuje vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy. Důležitými právními předpisy jsou rovněž zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) a vyhláška č. 612/1992 Sb., o odměnách notářů a správců dědictví, která upravuje odměnu notářů jako soudních komisařů za úkony provedené v dědickém řízení. Vyskytne-li se v dědickém řízení cizí prvek, postupuje se také podle zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním¹³, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva.

„Základní zásada právní úpravy dědění spočívá v tom, že jak hmotněprávní dědické vztahy, tak procesní postup, se řídí právem, platným v době úmrtí zůstavitele. Z toho důvodu je nutno za pramen právní úpravy dědického řízení považovat i historické právní předpisy, jakými byly zejména: Nesporný patent, tj. císařský patent č. 208 z roku 1854 (platný do 31. prosince 1950), občanský soudní řád č. 142/1950 Sb. (platný od 1. ledna 1951 do 31. března 1964), a notářský řád č. 95/1963 Sb. (platný od 1. dubna 1964 do 31. prosince 1992).“¹⁴

S dědickým řízením je neodmyslitelně spojena osoba notáře jako soudního komisaře. Právě s ním totiž přicházejí účastníci dědického řízení nejvíce do styku. Podle § 1 notářského řádu je notář fyzická osoba splňující předpoklady podle tohoto zákona, kterou stát pověřil notářským úřadem. Notářem může být jmenován státní občan České

¹¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ObčZ)

¹² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ)

¹³ Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZMPS)

¹⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. Dědictví a dědické právo. Brno : Computer Press, a.s., 2007, s. 132.

republiky, který má plnou způsobilost k právním úkonům, získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice nebo, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, o vzdělání získaném v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo je toto vzdělání uznáno podle zvláštních právních předpisů, je bezúhonný, vykonal alespoň pětiletou notářskou praxi a konečně složil notářskou zkoušku. Notář, jako soudní komisař je odlišný jak od účastníků, tak i od soudu a to i přesto, že jeho úkony se dle § 38 odst. 3 OSŘ považují za úkony soudu.

Notář nemůže dědické řízení nikdy sám zahájit. Zahájení řízení patří k úkonům, které může učinit pouze soud. Notář, který nebyl soudem pověřen k projednání dědictví, nemůže v dědickém řízení činit žádné úkony, nemá ani postavení soudního komisaře a ani jeho úkony nejsou považovány za úkony soudu. Mezi úkony, které jsou vyhrazeny pouze notáři, patří od 1. 1. 2001 šetření v Centrální evidenci závětí, kterou vede Notářská komora ČR, zda je evidována závěť zůstavitele. Do 1. 1. 2001 bylo z pravomoci notáře vyloučeno vydávat jakákoliv soudní rozhodnutí. Změnu přinesl až zákon č. 30/2000, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Pověřenému notáři bylo totiž umožněno vydávat usnesení, kterými se upravuje vedení řízení. Vydávat jiná usnesení bylo i nadále vyloučeno z pravomoci notáře. Zásadní změnu přinesl zákon 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. Soudní komisař dostal pravomoc, až na taxativně vyjmenované výjimky v § 38 odst. 2 OSŘ, činit všechna rozhodnutí v řízení o dědictví. Těmito výjimkami jsou žádosti o poskytnutí právní pomoci v cizině, ustanovení jiného notáře správcem dědictví, zrušení usnesení o dědictví, zjistí-li se dodatečně, že zůstavitel žije nebo bylo-li zrušeno jeho prohlášení za mrtvého a konečně vydání potvrzení, že dědictví nenáleží do pravomoci soudů České republiky. Došlo k výraznému posílení postavení notáře jako soudního komisaře v dědickém řízení. Notář však i nadále připravuje soudu potřebné podklady pro rozhodnutí, která vydává dle § 38 odst. 2 soud. Soud může požadovat po notáři jejich doplnění, nejsou-li úplné, popřípadě může provést potřebné úkony sám.

Dědické řízení je svou povahou řízením obligatorním. Jak vyplývá z ustanovení § 175a odst. 2 OSŘ dědické řízení se zahajuje i bez návrhu, jakmile se soud dozví o

úmrtí osoby. K jeho zahájení dojde bez ohledu na to, zda dědici žádají o jeho zahájení a zda zemřelá osoba zanechala nějaký majetek.

Dědické řízení je řízením nesporným. Soud nerozhoduje o otázkách, které jsou mezi účastníky sporné. Účastníci nemají povahu procesních stran a nejsou proto označováni jako žalobce a žalovaný. Právní vztahy mezi účastníky jsou zde upravovány pro budoucnost.

Dědické řízení, podobně jako jiná soudní řízení, je ovládáno určitými zásadami. Výčet zásad není taxativní, jedná se spíše o základní principy. Na tyto základní zásady můžeme pohlížet z různých hledisek a také je různě kvalifikovat.

Do první skupiny řadíme zásady, které představují principy odpovídající právu na spravedlivý proces. Právní úkony činí nezávislé soudy, které nemají k projednávané věci, účastníkům nebo k jejich zástupcům žádný vztah a jsou vázány pouze zákonem. Jedná se o zásadu nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců a v dědickém řízení i nezávislosti a nestrannosti pověřeného notáře.

Právní úkony činí a ve věci rozhoduje pouze ten soud, soudce, v dědickém řízení také notář jako soudní komisař, který je určen zákonem podle předem stanovených pravidel. Dochází tak k naplnění zásady zákonného soudu, soudce a zákonného notáře jako soudního komisaře.

Účastníci dědického řízení musí mít před soudním komisařem rovné postavení. Žádná ze stran nesmí být jakýmkoli způsobem zvýhodňována. Mezi práva účastníků řízení patří například právo účastnit se jednání, navrhnout důkazy nebo vyjadřovat se k výsledkům řízení.

Řízení o dědictví není řízením, kde by se uplatňovala zásada veřejnosti, ale jde o řízení, které je naopak ovládáno zásadou neveřejnosti. Představuje tedy výjimku mezi ostatními občanskoprávními řízeními. OSŘ v ustanovení § 116 výslovně stanoví, že jednání prováděné notářem jako soudním komisařem je neveřejné. Důvod této výjimky může spočívat například v předmětu dědického řízení, kterým jsou osobní záležitosti a vztahy mezi zůstavitelem a členy jeho rodiny, ale i vztahy mezi členy rodiny navzájem a jejich zveřejnění by pozůstalým mohlo přinést nepříznivé důsledky.

Zásady ústnosti, přímosti a hospodárnosti uzavírají obecné zásady řízení u soudu. Soudní komisař je v přímém, osobním styku s účastníky řízení. V řízení je podstatné především to, co bylo soudnímu komisaři ústně sděleno. Neznamená to ale, že

by se nepřihlíželo k písemným podáním účastníků nebo že by se na ně soudní komisař nemohl obracet písemně. Řízení má proběhnout rychle, účinně a bez zbytečných průtahů a nákladů.

Druhou skupinu základních principů tvoří zásady civilního řízení. Mezi tyto zásady patří zásada oficiality. Účastníci řízení nemají ve své dispozici samotné řízení ani předmět řízení. Tato zásada má v dědickém řízení úzkou souvislost již se zahájením tohoto řízení, neboť jak jsem již výše uvedla, zahájí soud řízení i bez návrhu, jakmile se dozví, že někdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého.

Pro dědické řízení dále platí zásada vyšetřovací. Účastníci řízení nemají povinnost vymezit skutkový stav, ale notář jako soudní komisař zjišťuje skutkový stav v takovém rozsahu, v jakém je to pro řízení nutné. Není vázán tím, co tvrdí účastníci ani jejich návrhy na provádění důkazů. Soudní komisař zjištěné důkazy dále hodnotí. Důkazy hodnotí podle zásady volného hodnocení důkazů, tedy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti a přitom přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo a k tomu co bylo účastníky uvedeno. Závisí na volné úvaze soudního komisaře, zda určitým důkazem bude považovat skutkový stav za prokázaný či nikoli.

Určité pořadí a vzájemná návaznost jednotlivých úkonů je dalším charakteristickým znakem dědického řízení. Jedná se o projev zásady legálního pořádku, pro kterou platí, že řízení se rozpadá do určitých částí, v nichž je nutno provést úkony, pro něž je ta daná část řízení určena.

Zásada materiální pravdy je poslední ze zásad civilního procesu, o které se zde vyjádřím. Je potřeba zajistit, aby byla v řízení o dědictví zjištěna pravda o skutkovém stavu a bylo vydáno správné a spravedlivé rozhodnutí.

Cílem řízení o dědictví je v především zjištění právních nástupců zůstavitele a zjištění majetku a dluhů zůstavitele. V dědickém řízení rozeznáváme tedy funkci legitimační, spočívající ve zjišťování dědiců zůstavitele a funkci majetkovou, týkající se zjišťování majetku a dluhů zůstavitele. Legitimační funkce je nezastupitelná a výsledky dědického řízení mají až na ojedinělé výjimky obecnou a konečnou platnost. Správnému zjištění dědiců musí být tedy věnována náležitá pozornost. Majetková zjištění a rozhodnutí o konkrétním majetku do dědictví zařazeném nemají tak závažný

důsledek. Majetek a dluhy zůstavitele nejsou zjišťovány s konečnou platností. Objeví-li se po právní moci usnesení, kterým bylo řízení o dědictví skončeno, nějaký další zůstavitelův majetek, popřípadě dojde ke zjištění, že nějaký zůstavitelův majetek nebo dluh byl při projednání dědictví opomenut, nemá tato skutečnost, na rozdíl od opominutí dědice, negativní důsledky. O tomto majetku se dodatečně provede řízení o dědictví. Funkce legitimační má rozhodující význam, ovšem ani funkci majetkovou nelze v dědickém řízení podceňovat.

4 Platná právní úprava

4.1 Pravomoc a příslušnost k řízení o dědictví

Dědické řízení náleží do pravomoci soudu, který pověřuje notáře jako soudního komisaře prováděním úkonů v řízení o dědictví.

V řízení o dědictví jsou věcně příslušné okresní soudy, obvodní soudy v Praze nebo Městský soud v Brně, což vyplývá z ustanovení § 9 odst. 1 OSŘ. Místní příslušnost soudu v dědických věcech se řídí ustanovením § 88 písm. j) OSŘ a je upravena jako tzv. zvláštní výlučná příslušnost. K řízení o dědictví je místně příslušný soud, v jehož obvodu měl zůstavitel naposledy bydliště a neměl-li bydliště nebo nelze-li bydliště zjistit, je místně příslušný soud, v jehož obvodu měl zůstavitel naposledy pobyt. Pokud nelze ani takto zjistit příslušný soud, je místně příslušným soudem ten soud, v jehož obvodu je zůstavitelův majetek, popřípadě mezi několika takto příslušnými soudy ten z nich, který první provedl úkon související s řízením o dědictví. Výjimkou z tohoto pravidla je předběžné šetření, které může příslušný soud provést formou dožadání a neodkladné opatření, které může podle potřeby provést kterýkoli soud. Bude se jednat zejména o případy, kdy se vypravitel pohřbu zdržuje mimo obvod místně příslušného soudu. „Bydlištěm se rozumí bydliště faktické, tj. místo, kde se zůstavitel fakticky zdržoval s úmyslem trvale tam bydlet; není tedy rozhodující, kde byl hlášen k trvalému pobytu.“¹⁵ Měl-li zůstavitel bydliště na více místech, je k řízení o dědictví místně příslušných více soudů. Řízení bude projednáno před soudem, u kterého bylo řízení zahájeno nejdříve. Pokud se místní příslušnost soudu řídí místem pobytu, považuje se za ně místo, kde se zůstavitel naposledy zdržoval, aniž by měl úmysl zůstat tam natrvalo. Zdržoval-li se například zůstavitel trvale mimo území České republiky a nelze zjistit místně příslušný soud podle shora uvedených pravidel, je příslušný soud, v jehož obvodu je zůstavitelův majetek. Přes to může nastat situace, kdy dojde k odchýlení od výše uvedených pravidel. Jedná se o případy nutné nebo vhodné delegace. Nutná delegace se uskuteční v případě, že soudci příslušného soudu jsou vyloučeni z projednávání a rozhodování věci, zejména z důvodu podjatosti k účastníkům řízení a soud tudíž nemůže jednat. Důvodem ke druhému případu, tedy k delegaci vhodné může být například skutečnost, že v obvodu delegovaného soudu se

¹⁵ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007. pravomoc, s. 137.

nachází převážná část zůstavitelova majetku a věc tak lze projednat spolehlivěji, důkladněji a hospodárněji. Častým důvodem vhodné delegace je i skutečnost, že dědicové zůstavitele bydlí v obvodu jiného soudu než je místně příslušný soud pro projednání dědictví a jeví se pro ně hospodárnější, aby dědické řízení provedl soud v místě jejich bydliště. Návrh na delegaci řízení mohou podat jak účastníci, tak soud. Návrh musí být řádně zdůvodněn a musí v něm být uveden soud, kam je delegace navržena. O přikázání věci rozhoduje soud, který je nejbližší společně nadřízen příslušnému soudu a soudu, jemuž má být věc přikázána.

Dědické řízení je zahajováno u soudu, avšak soud provádí v tomto řízení úkony jen ojedinele. S řízením o dědictví jsou již tradičně spojováni notáři. Žádný notář nemůže v řízení o dědictví činit jakékoliv úkony bez prvotního pověření soudu. Soud proto pověřuje notáře jako soudní komisaře ve svém obvodu, aby samostatně prováděli úkony v řízení o dědictví. Mezi účastníky dědického řízení se může objevit mylná domněnka, že mají právo si sami vybrat notáře, který bude věc projednávat. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon a vzhledem k tomu, že notáři mají v řízení o dědictví stejné postavení jako soudci a jejich úkony se považují za úkony soudu, platí i zde pravidlo, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Určení konkrétního soudního komisaře, který bude věc vyřizovat, se řídí jasnými pravidly stanovenými právními předpisy. Jde nejen o místní příslušnost soudu, ale také o rozvrh pověřování notářů. Pouze notáři, kteří sídlí v obvodu okresního, resp. obvodního soudu, který je místně příslušný, mohou být pověřováni projednáním dané věci. Tito notáři jsou pověřováni k projednání věci podle rozvrhu vydaného předsedou krajského soudu na každý kalendářní rok. Proti pověření nemůže podat odvolání notář ani účastník řízení. V Hradci Králové, kde jsem vykonávala praxi v notářské kanceláři, byl rozvrh notářů založen na časovém systému, v závislosti na dni úmrtí zůstavitele. Notáři se zde střídají v pravidelných týdenních intervalech. Jinak je tomu například u Okresního soudu v Trutnově, kde jsou notáři pověřováni projednáním dědického řízení na základě obvodového systému, tedy podle adresy posledního bydliště zůstavitele. Rozvrh musí rovněž vymezit řešení pro případy, kdy soudní komisař bude vyloučen nebo kdy mu bude věc odňata.

4.2 Zahájení řízení

Dědické řízení zahájí soud, a to i bez návrhu, jakmile se dozví, že někdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého.¹⁶ Z tohoto ustanovení ve vztahu k zahájení dědického řízení vyplývá zásada oficiality. Příslušný soud musí dědické řízení zahájit z úřední povinnosti a postupuje v něm, aniž by očekával návrhy účastníků. Podnětem k zahájení řízení o dědictví je zpravidla oznámení o úmrtí, které je podle zákona povinen učinit příslušný obecní, resp. obvodní úřad pověřený vést matriky. Důvodem k zahájení řízení však může být i rozsudek soudu o prohlášení za mrtvého. Zahajuje-li se řízení na návrh, je zahájeno okamžikem, kdy návrh došel k soudu. „V praxi je ale zahájení dědického řízení na návrh spíše výjimkou, která se uplatňuje při zahájení řízení o dodatečně zjištěném majetku zůstavitele.“¹⁷ Před zahájením dědického řízení nelze vykonat ani tzv. neodkladná opatření. Po zahájení řízení pověří soud příslušného notáře, aby provedl úkony v řízení o dědictví, a bezodkladně mu předá příslušný spis. Účastníci řízení nejsou nyní ještě známi. Usnesením soudu, kterým byl notář jako soudní komisař dle § 38 odst. 1 OSŘ pověřen, aby za odměnu provedl úkony v řízení o dědictví, končí počáteční fáze dědického řízení. Následující řízení již probíhá před notářem jako soudním komisařem.

4.3 Účastníci řízení

Soud, zejména soudní komisař jedná v dědickém řízení s účastníky řízení. Okruh účastníků vyplývá z ustanovení právních předpisů. Pro řízení o dědictví, které je svou povahou řízením nesporným, kdy účastníci nestojí proti sobě, ale stojí a jedná každý sám za sebe, přicházejí v úvahu definice uvedené v § 94 odst. 1 a 2 OSŘ. „Jednání v rámci dědického řízení je neveřejné, proto nemají k jednání přístup jiné osoby než účastníci řízení a osoby, jejichž příslušnost je při jednání třeba.“¹⁸ Dle ustanovení § 94 odst. 2 OSŘ je účastníkem navrhovatel a ti, které označuje zákon za účastníky, tj. dle § 175b OSŘ

¹⁶ § 175a odst. 2 OSŘ

¹⁷ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007. pravomoc, s. 150.

¹⁸ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 172

- a) ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, případně stát, není – li takových osob
- b) věřitelé v zákoně stanovených případech
- c) vypravitel pohřbu v řízení podle § 175h OSŘ

Ad a) „Účastníkem řízení je pouze ten, koho lze důvodně považovat za dědice.“¹⁹ Není jím tedy každý, kdo se o sobě domnívá, že je dědicem, ale pouze ten, komu svědčí dědické právo ze zákona nebo ze závěti. Při dědění ze zákona jde o prokázaný příbuzenský vztah k zůstaviteli podle dědických skupin uvedených v §§ 473 až 475a²⁰ ObčZ. U osob, které opírají své dědické právo o společné soužití se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí a péči o jeho domácnost nebo odkázanost na jeho výživu, je zapotřebí věrohodné doložení uvedených skutečností. Nelze vystačit pouze s jejich tvrzením o tomto soužití, ale tyto skutečnosti musí být v řízení o dědictví prokázány. Notář v řízení umožňuje těm dědicům, kteří by účastí na dědění ze strany tzv. spolužijících osob byli na svých podílech zkráceni, aby se vyjádřili k tomu, zda jsou u těchto osob splněny zákonné předpoklady pro dědění či nikoli.

„Přichází-li v úvahu dědění ze zákona v 1. skupině, lze důvodně považovat za dědice jen potomky a manžela.“²¹ Za dědice se nepovažují a tím pádem účastníky řízení nejsou osoby povolány dědit až ve druhé, třetí či čtvrté dědické skupině.

Při dědění ze závěti lze důvodně považovat za dědice osoby, které jsou povolány dědit podle závěti. Závěť nesmí mít žádné zjevné formální nedostatky a nesmí být zrušena. Vedle závětních dědiců, je třeba považovat za účastníky řízení také neopominutelné dědice, kterými jsou zůstavitelovi potomci.

Není-li zde nikdo, koho by bylo možné důvodně považovat za dědice ze zákona

¹⁹ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 173

²⁰ 1. skupina – zůstavitelovy děti a manžel nebo partner. Nedědí-li některé dítě, nabývají jeho dědického podílu stejným dílem jeho děti. Jestliže nedědí ani tyto děti nebo některé z nich, dědí stejným dílem jejich potomci.

2. skupina- manžel, partner, zůstavitelovy rodiče a dále ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele.

3. skupina – zůstavitelovi sourozenci a ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele.

4. skupina – prarodiče zůstavitele a nedědí-li žádný z nich, dědí stejným dílem jejich děti

²¹ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 173

nebo ze závěti, je účastníkem dědického řízení stát, který nabývá dědictví podle § 462 ObčZ, jako tzv. odúmrť.

Ad b) Věřitel je účastníkem řízení pouze ve třech případech a to:

- při přenechání předluženého dědictví věřitelům dohodou dědiců s věřiteli podle § 175p OSŘ
- v případě, kdy se vypořádává jeho pohledávka
- při likvidaci dědictví

Ad c) V případech kdy zůstavitel nezanechal žádný majetek nebo zanechal majetek nepatrné hodnoty, který soud vydal vypraviteli pohřbu s jeho souhlasem a řízení v obou případech zastavil, je účastníkem řízení pouze ten, kdo se postaral o pohřeb.

„Vyjde-li následně najevo majetek zanechaný zůstavitelem, který neměl jen nepatrnou hodnotu, provede se o tomto majetku dodatečně dědické řízení.“²² Účastníky tohoto řízení jsou všichni, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, jak jsem výše uvedla v bodu za a).

Postavení účastníka řízení nemusí mít dědic již od počátku řízení, ale ani po celou dobu jeho trvání. Například odmítne-li dědictví zůstavitelův syn, nastoupí na jeho místo jeho děti. Jestliže odmítne dědictví dědic ze závěti a zůstavitel pro tento případ neurčil náhradníka, ocitne se v postavení účastníka řízení dědic ze zákonem povolané skupiny.

Účastníky řízení mohou být kromě výše uvedených osob také ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno, jak je stanoveno v ustanovení § 94 odst. 1 OSŘ. Touto osobou je i notář jako soudní komisař, jde-li o usnesení o odměně notáře a náhradě hotových výdajů. Příkladem může být i spolužijící osoba, která se domáhá dědického práva ze zákona, ačkoli jsou zde potomci z první skupiny. Svědci, znalci, tlumočníci, kterým náleží svědečné, znalečné nebo tlumočnické. Dalším příkladem může být i pozůstalý manžel, který měl se zůstavitelem majetek ve společném jmění manželů, a není dědicem. V takovém případě se pozůstalý manžel

²² MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 177

neúčastní celého dědického řízení, ale jen té části, v níž dochází k vypořádání společného jmění manželů.

Před samotným projednáním dědictví nebylo-li řízení zastaveno (zejména podle § 175h OSŘ) má soudní komisař povinnost vyrozumět osoby, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou dědici, o jejich dědickém právu a o možnosti dědictví odmítnout ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy byli soudním komisařem vyrozuměni o právu dědictví odmítnout. Tato lhůta může být ještě před jejím uplynutím ze závažných důvodů prodloužena, nikoli prominuto její zmeškání. Dědice je také třeba poučit o náležitostech, způsobu a účincích odmítnutí dědictví. Vyrozumění a poučení doručí soudní komisař do vlastních rukou nebo je dá ústně a v protokolu pak uvede, že se tak stalo. Neznámého dědice nebo dědice neznámého pobytu je třeba o jeho dědickém právu vyrozumět vyhláškou. V praxi se dává přednost ústnímu poučení, ke kterému dochází při jednání. Dědic, který uvažuje o odmítnutí dědictví, tak může být na místě poučen o důsledcích svého prohlášení a bude mu sděleno, kdo v případě jeho odmítnutí dědictví nastoupí na jeho místo. Zároveň ho notář požádá o udání jmen a adres osob, které budou místo něho povolány za dědice. Písemné vyrozumění a poučení je obvyklé, jde-li o dědice, kteří se zdržují v cizině a nemají v tuzemsku zástupce. Tento dědic bude zároveň vyzván, aby si ustanovil tuzemského zástupce.

Podrobněji je odmítnutí dědictví upraveno v občanském zákoníku a to v §§ 463 až 468. Dědic může dědictví odmítnout. Je to jeho právo. Odmítnutí se musí týkat celého dědictví. K odmítnutí dědictví nelze připojovat podmínky ani výhrady, nelze dědictví odmítnout jen zčásti, například pouze dluhy a závazky zůstavitele, ale majetek nikoli. Také nelze odmítnout dědictví ze zákona, ale přijmout dědictví, ke kterému je dědic povolán ze závěti. Prohlášení o odmítnutí nebo neodmítnutí dědictví nelze odvolat. Odmítnout dědictví nemůže ten dědic, který svým počínáním dal již najevo, že dědictví nechce odmítnout (§465 ObčZ.) Takovýmto počínáním se podle soudní judikatury rozumí chování dědice, kterým se k zůstavitelovu majetku nebo jeho části chová jako k vlastnímu majetku nebo je nepochybné, že hodlá jako dědic vstoupit do zůstavitelových práv a povinností, např. že uplatnil nárok neopomenutelného dědice. Na druhou stranu za takové počínání nelze považovat jednání dědice, který se informoval na stav majetku a dluhů zůstavitele nebo který vypravil zůstaviteli pohřeb. Dědic, který

ve stanovené lhůtě dědictví neodmítl, bude s konečnou platností považován za dědice. „Při dědění za zákona jsou adresáty tohoto vyrozumění a poučení jen ti, kteří jsou na prvním místě povolání po zůstaviteli k dědění. Dědicové druhé, třetí či čtvrté skupiny uvedeným způsobem vyrozumívání nejsou, dokud není jasno, zda zůstavitelovi potomci dědictví odmítají.“²³ Pokud jde o tzv. spolužijící osobu, musí k dědění splňovat zákonem stanovené předpoklady.

Účastník, který nemůže před soudem jednat samostatně, musí být zastoupen svým zákonným zástupcem. Nezletilí účastníci a osoby, které byly zbaveny způsobilosti k právním úkonům, musí mít zákonného zástupce, neboť nejsou v plném rozsahu způsobilé k právním úkonům, jak vyplývá z ustanovení § 20 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 26 ObčZ. Zákonným zástupcem nezletilého účastníka je jeho rodič, jde-li o osvojené dítě, pak jeho osvojitel. Zákonným zástupcem osoby zbavené nebo omezené způsobilosti k právním úkonům je soudem ustanovený opatrovník. V dědickém řízení může a často nastává situace, kdy zákonný zástupce takové osoby je také účastníkem dědického řízení. Například, nezletilé dítě nebo více dětí mají být zastoupeny svojí matkou, která navíc může být dědičkou jako manželka zůstavitele. Při tomto střetu zájmů je takové zastoupení nepřipustné a musí být ustanoven tzv. kolizní opatrovník. Jedná se o zastoupení na základě rozhodnutí. Další případy, kdy soud ustanoví opatrovníka, jsou tehdy, kdy není znám pobyt účastníka, písemnost se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině nebo byl stížen duševní poruchou. Po skončení řízení soud opatrovnictví zruší.

O tom, kdo je oprávněn jednat za právnické osoby a stát je pojednáno v ustanovení §§ 21 a 21a ObčZ, neboť v převážné většině budou účastníky fyzické osoby, může se ale objevit případ, kdy v dědickém řízení bude vystupovat právnická osoba nebo stát.

„Účastník se může dát v dědickém řízení zastupovat zástupcem, kterého si zvolí. Zástupcem může být jen fyzická osoba.“²⁴ Takovému zástupci udělí účastník písemně nebo ústně do protokolu plnou moc, v níž je uveden rozsah zástupcovy oprávnění. Účastník si může zvolit jako svého zástupce advokáta a ve věcech řízení o dědictví také notáře, ne ovšem toho notáře, který je v téže věci pověřen soudem k provádění úkonů

²³ MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo : (právní poradce pro každého)*. Praha : Informatorium, 1993, s. 123.

²⁴ MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo : (právní poradce pro každého)*. Praha : Informatorium, 1993, s. 121.

jako soudní komisař. Advokátovi a notáři lze udělit pouze tzv. procesní plnou moc, přičemž tuto plnou moc nelze omezit.

Účastník se může dát také zastoupit kteroukoli fyzickou osobou, která má plnou způsobilost k právním úkonům. Každý účastník může mít jen jednoho zástupce. V dědickém řízení často dochází k vzájemnému zastupování dědiců. Tento zástupce může jednat pouze osobně. Udělená plná moc se nemusí vztahovat na celé řízení, ale jen na některé právní úkony. Plná moc zaniká nejpozději dnem právní moci rozhodnutí, kterým bylo řízení o dědictví skončeno a právě proto, nelze tuto plnou moc použít v dodatečném projednání dědictví o nově zjištěném majetku zůstavitele.

4.4 Předběžné šetření

Počáteční fází dědického řízení je tzv. předběžné šetření, které provádí notář jako soudní komisař, který k tomu byl pověřen soudem podle § 38 odst. 1 OSŘ. Vedle notáře může předběžné šetření provést také jiný pracovník, který je v pracovním poměru u notáře a byl k tomuto úkonu notářem pověřen. Jedná se o notářského tajemníka, tj. administrativní pracovník, který složil odbornou kvalifikační zkoušku, notářského koncipienta či kandidáta.

Po obdržení dědického spisu provede notář šetření v Centrální evidenci závětí. Je potřeba zjistit, zda zůstavitel nepořídil nebo neuložil závěť. Centrální evidence závětí je neveřejný seznam v elektronické podobě, který pro celou Českou republiku vede a spravuje Notářská komora od 1. 1. 2001²⁵. Této evidenci podléhají pouze závěti sepsané nebo uložené u notáře a závěti uložené u okresního nebo obvodního soud. Soudní komisař zjišťuje, zda je evidována závěť zůstavitele, listina o vydědění nebo listina o odvolání těchto úkonů. Od 1. 1. 2005 se Centrální evidence závětí rozšiřuje o evidenci listin o správě dědictví a notář provádí také šetření, zda není evidována listina o ustanovení správce dědictví, listina o odvolání ustanovení správce dědictví nebo listina o odvolání souhlasu s ustanovením do funkce správce dědictví. Je-li některá z těchto listin evidována, zjišťuje se dále, u kterého notáře je uložena. Zpřístupnění evidovaných

²⁵ Systém byl zaveden účinností zákona č. 30/2000 Sb., Přechodná ustanovení tohoto zákona předpokládala, že plně funkční bude po 6 měsících ode dne účinnosti tohoto zákona, protože v průběhu této doby přenesou všechny okresní soudy data ze svých evidencí. Celkový počet nově zaevidovaných údajů byl obrovský, a proto byl systém zcela zprovozněn až v průběhu roku 2003.

údajů podléhá přísným pravidlům. V případě, že není zjištěna žádná shoda mezi zadanými údaji a údaji v Centrální evidenci závětí, kontrolní výtisk je vložen do obálky, která je opatřena pečeti notáře, přes kterou se podepíše osoba, která provádí šetření v Centrální evidenci závětí. Pokud je nalezena shoda ve jméně a není jiná identifikace (datum narození nebo rodné číslo), přičemž u mužů se jedná o shodu jejich příjmení a u žen stačí pouze shoda ve jméně, neboť se mohly v mezidobí provdat, provede se dotaz k notáři, u kterého je závěť uložena, zda se jedná o závěť zůstavitele a rovněž u předběžného šetření je učiněn dotaz na vyslýchaného, zda se jedná dle zjištěných identifikačních znaků o zůstavitele. V případě, že se jedná o ženu je proveden i dotaz na její dřívější příjmení. Při zjištění, že se nejedná o zůstavitele, údaje, které se zůstavitele netýkají, se na výtisku z Centrální evidence závětí z důvodu ochrany osobních dat začerní. Výsledek šetření opatřený datem vyhotovení a podpisem založí notář do spisu, i kdyby byl výsledek šetření negativní. Vyjde-li najevo, že zůstavitel zanechal závěť nebo listinu o správě dědictví zjistí soudní komisař její stav a obsah, pokud je listina uložena u pověřeného notáře. V opačném případě požádá o zjištění stavu a obsahu závěti notáře nebo soud, u kterého je závěť, resp. listina o správě dědictví uložena. O zjištění sepíše notář protokol, ve kterém uvede, jakou formou byla závěť sepsaná, údaje o závětních dědicích, zda listina obsahuje nějaké závady, škrty, přepisy, které mohou mít vliv na její platnost a připojí k němu ověřený opis závěti nebo její ověřenou kopii. „Originál závěti nebo ověřený opis notářského zápisu o závěti zašle soudní komisař nebo notář, u něhož je závěť uložena, po zjištění stavu a obsahu závěti místně příslušnému soudu, který jej uloží do sbírky prohlášených závětí.“²⁶ Je účelné, aby stav a obsah závěti byl zjištěn ještě před tím, než soudní komisař vyslechne v rámci předběžného šetření osobu informovanou o poměrech zůstavitele. Závěť může obsahovat informace, které bude nutno prověřit, upřesnit nebo doplnit. Zjistí-li se jinak, než šetřením v centrální evidenci závětí, že zůstavitel zanechal závěť, uvede se v protokolu také, kdo závěť předložil a za jakých okolností byla nalezena. „V případě, že se soudní komisař v průběhu řízení dozví, že zůstavitel pravděpodobně zanechal závěť, provede potřebné šetření za účelem

²⁶ KUČERA, Robert. *Dědictví*. Praha : Linde, 2001, str. 32-33

vypátrání místa jejího uložení nebo osoby, která ji má v držení. Držitele závěti poté vyzve, aby mu závěť odevzdal, a provede zjištění jejího stavu a obsahu.²⁷

Bylo-li z centrální evidence o ustanovení správce dědictví zjištěno, že zůstavitel zanechal platnou listinu o správě dědictví, kterou byl ustanoven správce dědictví nebo jeho částí, vyzve soud ustanoveného správce dědictví o smrti zůstavitele a vyzve ho, aby se ujal své funkce.

Na základě zákona č. 7/2009 Sb., kterým byl novelizován občanský soudní řád, bylo do notářského soudního řádu, s účinností od 1. 7. 2009, zařazeno ustanovení o centrální evidenci manželských smluv. Centrální evidence manželských smluv je stejně jako evidence závětí neveřejný seznam v elektronické podobě, který vede, provozuje a spravuje Notářská komora a také zpřístupnění této evidence podléhá přísným pravidlům. Notář zjišťuje postupem podle § 175 písm. c) odst. 2 OSŘ, zda v evidenci manželských smluv jsou evidovány smlouvy o rozšíření nebo zúžení stanoveného rozsahu společného jmění manželů uzavřené manžely nebo mužem a ženou, kteří spolu chtějí uzavřít manželství, a jejichž účastníkem byl zůstavitel a také i to, u kterého notáře jsou uloženy. Soudní komisař vyhotoví kopii notářského zápisu o manželské smlouvě a založí ho do spisu. Je-li manželská smlouva uložena u jiného notáře než soudního komisaře, ten na žádost soudního komisaře vyhotoví ověřenou kopii notářského zápisu o manželské smlouvě, kterou předá soudnímu komisaři, který ji založí do spisu. Domnívám se, že zřízení evidence smluv o úpravě o rozšíření nebo zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů bylo pozitivním přínosem v řízení o dědictví. Dědicové často nemusí vědět, že smlouva byla uzavřena, popřípadě pozůstalý manžel, pro kterého může být smlouva nevýhodná, vůbec neuvede, že byla uzavřena.

Účastníci dědického řízení nejsou dosud známi, proto k předběžnému šetření nemohou být předvoláni všichni v úvahu přicházející dědici. Jediným kontaktem na pozůstalé osoby, který má notář k dispozici, je vypravitel pohřbu, přesněji jeho jméno a bydliště. Tyto údaje notář zjistí z úmrtního listu, jež je součástí spisu postoupeného soudem pověřenému notáři. Vypravitel pohřbu je následně předvolán, aby podal základní informace o zůstaviteli, o jeho osobních a majetkových poměrech, na kterých

²⁷ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 797.

je závislý další postup řízení. Předpokládá se, že byl se zůstavitelem v blízkém vztahu a že je obeznámen se zjišťovanými skutečnostmi. V rámci předběžného šetření se zjišťuje pravomoc a příslušnost českého soudu k projednání dědictví, okruh dědiců, zůstavitelův majetek a dluhy, popřípadě případná existence a místo uložení závěti.

Soudní komisař, resp. notář, notářský kandidát, koncipient či tajemník sepisují s vypravitelem pohřbu protokol, který je výsledkem předběžného šetření a zároveň základem dalšího průběhu řízení. V rámci předběžného šetření jsou zjišťovány rodinné a majetkové poměry zemřelého. Informace se týkají pozůstalého manžela, dětí, rodičů, sourozenců, spolužijících osob zemřelého, prarodičů, případně dětí prarodičů. Zjišťuje se, zda zůstavitel zanechal závěť či listinu o vydědění, listinu o správě dědictví nebo zda uzavřel manželskou smlouvu. Majetek zemřelého se v protokolu zaznamenává s uvedením, zda náleží do společného jmění manželů. Jedná se zejména o nemovitosti, vklady na vkladních knížkách a účtech, stavební spoření, penzijní připojištění různé druhy bankovních produktů, cenné papíry, účast v obchodních společnostech či družstvech, motorová vozidla, bytové zařízení i zařízení rekreačních objektů, ošacení nebo jiný majetek, což mohou být například šperky, sbírky nebo lovecké zbraně. Dalším údajem v protokolu uvedeným, jsou závazky a dluhy zemřelého a náklady pohřbu. Také se zjišťuje, zda je potřebné ustanovit správce dědictví či opatrovníka účastníkům dědického řízení, kteří nejsou procesně způsobilí a nemají zákonného zástupce, popřípadě, jejichž zákonný zástupce je nemůže v řízení zastupovat. Po skončení předběžného šetření je protokol přečten, schválen a podepsán účastníkem, který se dostavil a soudním komisařem, resp. notářským kandidátem, koncipientem či tajemníkem, který byl sepisování protokolu přítomen. Pro ověření údajů zjištěných předběžným šetřením provádí notář další dotazy, tak aby byl zjištěn stav majetku a dluhů v době smrti zůstavitele. Domnívá-li se vypravitel pohřbu, že zůstavitel měl například vkladní knížku nebo účet u některé bankovní instituce, provede notář dotaz na tuto banku, zda evidují zůstavitele jako majitele některých bankovních produktů, a pokud ano, aby sdělili identifikační znaky těchto produktů a zůstatek ke dni smrti zůstavitele. Peněžní ústavy zablokují dispozice s vkladní knížkou nebo účtem zůstavitele v okamžiku, kdy notář provede dotaz ohledně zůstatku. Zanechal-li zůstavitel nemovitost evidovanou v katastru nemovitostí, je zapotřebí vyhotovit výpis z listu vlastnictví pro dědické řízení a zajistit úřední ocenění nemovitosti, a to buď ve

formě znaleckého posudku, nebo odborného vyjádření realitní kanceláře – ve stavu ke dni smrti zůstavitele. Osoba provádějící ocenění musí stanovit cenu obvyklou, tj. tržní, tedy cenu, za kterou je možno majetek v daném místě a čase (doba úmrtí) prodat.

Nezanechal-li zůstavitel majetek, přichází v úvahu postup dle § 175h odst. 1 OSŘ. Soud řízení zastaví. Žádné další řízení se již nekoná. Nepředpokládá se, že by zůstavitel zemřel například bez jakéhokoliv ošacení nebo předmětů domácích potřeb. Tyto předměty se však mohou jevit vzhledem ke své povaze, stupni a stavu opotřebení jako neprodejná a jsou označovány jako bezcenné. Zanechal-li zůstavitel tyto předměty, posuzuje se tato situace tak, že žádný majetek zanechán nebyl a není tak dán důvod k projednání dědictví.

K zastavení řízení může dojít také proto, že zůstavitel sice zanechal majetek, ovšem takový, jehož hodnota je jen nepatrná. V současné době je za majetek nepatrné hodnoty považován majetek v přibližně v hodnotě 25 000 Kč²⁸. Tento majetek vydá soud tomu, kdo se postaral zůstaviteli o pohřeb, přičemž není rozhodné, v jakém vztahu byl vůči zemřelému, a dědické řízení zastaví, jak stanoví § 175h odst. 2 OSŘ. Vypravitel pohřbu musí s tímto postupem souhlasit. Nelze mu proti jeho vůli tento nepatrný majetek vydat. Převzat musí být všechny majetek zůstavitele, nikoliv jen jeho části. K vydání dochází rozhodnutím, kterým soud tento majetek vydává a současně řízení zastavuje. Vlastnictví k těmto věcem tak nabývá vypravitel pohřbu rozhodnutím státního orgánu. Ten, komu byl tento majetek vydán, neodpovídá za dluhy zůstavitele, protože není v postavení dědice. Nenabývá tento majetek z titulu dědění.

Vyžaduje-li to obecný zájem nebo důležitý zájem účastníků, učiní soud i bez návrhu neodkladná opatření (§ 175e odst. 1 OSŘ). Ty slouží k tomu, aby se předešlo poškození, ztrátě, odcizení či zavlčení majetku zůstavitele, popřípadě byla zajištěna správa majetku. K těmto opatřením může dojít i na návrh účastníka. Neodkladná opatření nelze zaměňovat s tzv. předběžnými opatřeními.²⁹ „Ustanovení §175e OSŘ o neodkladných opatřeních představuje speciální úpravu pro řízení o dědictví. Účelem neodkladných opatření není řešit spory mezi dědici o tom, kdo z nich a jakým způsobem

²⁸ Nepatrný majetek má pokrýt vypraviteli pohřbu náklady vynaložené na vypravení pohřbu. V současné době se náklady na pohřeb pohybují v rozmezí mezi cca 15 000 až 25 000 Kč.

²⁹ Ad Notam 2/98, str. 43-44 : Zvláštní úprava tzv. neodkladných opatření podle § 175e OSŘ a povaha dědického řízení jako řízení nesporného vylučují, aby soud v řízení o dědictví vydával předběžná opatření podle § 74 a násl. OSŘ. Soud v řízení o dědictví nerozhoduje o tom, jak mají být věci náležející do dědictví užívány, a není proto oprávněn vydávat neodkladná ani předběžná opatření, kterými by někomu z dědiců zakazoval tyto věci užívat.

bude užívat jednotlivé věci z dědictví.³⁰ Po předání spisu s pověřením soudního komisaře provádí neodkladná opatření soudní komisař. Do té doby je provádí soud. Dle § 175e odst. 4 OSŘ může neodkladná opatření provést kterýkoli soud a podat o tom zprávu soudu příslušnému k řízení. Zákon demonstrativně vyjmenovává několik druhů neodkladných opatření

- a) zajištění dědictví,
- b) svěření věcí osobní potřeby manželovi zůstavitele nebo jinému členu domácnosti,
- c) prodej věcí, které nelze uschovat bez nebezpečí škody nebo nepoměrných nákladů
- d) ustanovení správce dědictví nebo jeho části

Ad a) V ustanovení § 175e odst. 2 OSŘ jsou uvedeny nejčastější způsoby zajištění dědictví. Patří mezi ně i uložení věcí u soudu, soudního komisaře nebo u schovatele. Dříve dával občanský soudní řád přednost zajištění dědictví zejména jeho uložení u soudu nebo u schovatele. Nyní, na základě novely provedené zákonem č. 7/2009 Sb., je dle § 175e odst. 2 občanského soudního řádu preferováno zajištění dědictví zejména jeho uložení u soudního komisaře nebo u soudu a až poté, nelze-li uložení takto zajistit, například z důvodu jeho objemnosti, uložení u schovatele. „Osoby, kterým je známo, že zůstavitel zemřel a které mají věci nebo finanční prostředky náležející zůstaviteli, složí tyto předměty či peníze do úschovy soudu nebo soudního komisaře.“³¹ V praxi se může jednat například o nemocnice, kde zůstavitel zemřel. Soudní komisař, ale také může vyzvat toho, kdo má u sebe věci patřící zůstaviteli, aby je odevzdal do úschovy u soudu, resp. soudního komisaře. Příkladem mohou například být klíče od bytu zůstavitele, jiných místností a prostor nebo od jeho motorového vozidla. Předměty úschovy se ukládají podle své povahy do kovové skříně u soudu či soudního komisaře, u peněžního ústavu nebo u vhodného schovatele.

K zjištění, zda nedošlo k neoprávněnému vniknutí do zůstavitelova bytu nebo do jiného prostoru, kterým může být například garáž nebo rekreační chata, slouží zapečetění. Před tímto úkonem se většinou provede zhlédnutí zajišťovaného prostoru,

³⁰ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 182

³¹ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 183

zejména se zkontroluje, zda jsou řádně uzavřena okna, zastavena voda, vypnuté světlo, vypnutý plyn, zda se v něm nenachází potraviny, u kterých by mohlo dojít nebo již došlo ke zkažení a zpravidla se provede soupis majetku v příslušném prostoru. Zapečetění provádí soudní komisař tak, že vstupní dveře a přilehlé zárubně přelepí páskou, na kterou umístí úřední pečeť a na ně otiskne své úřední razítko, a to tak, aby částečně bylo umístěno na pečetích a částečně na vstupních dveřích, případně jiného zajišťovaného prostoru. O zapečetění se sepíše protokol. Zapečetění nelze provést, nebyl-li zůstavitel jediným uživatelem těchto prostor nebo brání-li tomu jiná závažná okolnost. Soupis majetku slouží k pořízení seznamu všech věcí, které se nacházejí v určitém prostoru, a je prováděn za účasti účastníků řízení a nejsou-li účastníci známi, za přítomnosti nezúčastněné osoby.

Soupis majetku na místě samém je dalším neodkladným opatřením vhodným zejména tam, kde byt nebo jiná místa nemohou být zapečetěny z důvodu, že je spolu se zůstavitelem obývali nebo užívali i jiné osoby. Často bývá spojován s oceňováním věcí na místě samém, soudem ustanoveným znalcem. O soupisu se pořídí protokol, ve kterém se uvedou věci nacházející se v bytě nebo na jiném místě zůstavitele, kde se soupis provádí. Cennější věci je nutno popsat podrobněji, bezcenný majetek se naopak do soupisu neuvádí.

Zákaz výplaty u dlužníka zůstavitele je neodkladným opatřením, které má zajistit, aby zůstavitelův dlužník neuhradil pohledávku někomu jinému, dokud nebude v dědickém řízení rozhodnuto, komu tato pohledávka náleží.

Ad b) V některých případech postačí, že soud svěří věci manželovi zůstavitele nebo jinému členu domácnosti. Tyto osoby s tím ovšem musí souhlasit. Jedná se většinou o věci osobní potřeby. Jde o dočasné opatření, které má zamezit ztrátu nebo znehodnocení těchto věcí a které neřeší, kdo tyto věci po zůstavitelovi nabude do vlastnictví. I zde se sepíše protokol, který obsahuje popis svěřených věcí. Po skončení řízení jsou osoby povinny vydat svěřené věci dědicům.

Ad c) Prodej věci nebo věcí připadá do úvahy jen u movitých věcí, zejména takových, které podléhají rychlé zkáze, nebo by si jejich úschova vyžádala neúměrné náklady. Stejně musí být postupováno také u zvířat, jestliže není v domácnosti nebo

mezi dědici nikdo, kdo by jim zajistil potřebnou péči. Neodkladné opatření se provádí tak, že soudní komisař se pokusí tyto věci prodat za cenu, které lze bez prodlení dosáhnout. Při prodeji se postupuje přiměřeně podle ustanovení o výkonu rozhodnutí prodejem movitých věc. Půjde o prodej v dražbě³², ale i mimo dražbu³³, tzv. prodej z volné ruky. „K neodkladnému opatření prodejem věcí není potřebný návrh dědiců a lze je provést i bez jejich souhlasu.“³⁴ Jsou-li známi dědici, bude toto opatření spíše výjimečné. „Vztahy k věcem náležejícím do dědictví se posuzují po dobu dědického řízení jako vztahy podílových spoluvlastníků a bude tedy především na nich, aby se rozhodli, jak má být s těmito věcmi zůstavitele naloženo.“³⁵ Nesmí být ovšem překročena míra obvyklého hospodaření. Nad rámec obvyklého hospodaření mohou dědicové činit opatření jen s předchozím souhlasem soudu. Může se jednat například o prodej, kdy žádný z dědiců nebude věc užívat a naskytla se výhodná příležitost k prodeji. Výtěžek z prodeje poté bude předmětem dědictví.

Ad d) Soud může také ustanovit správce dědictví nebo jeho části. O tomto neodkladném opatření blíže viz. bod 3.6.

4.5 Správce dědictví

Ustanovení § 480d ObčZ. s účinností od 1. 1. 2005 umožňuje, aby sám zůstavitel ještě za svého života ustanovil správce dědictví listinou o správě dědictví, pořízenou ve formě notářského zápisu. Zůstavitel má tak sám možnost vybrat osobu, která bude po jeho smrti vykonávat správu dědictví. Popřípadě rozhodnout, zda bude spravovat celý jeho majetek nebo jen část majetku náležejícího do dědictví. V listině musí být také uveden souhlas osoby s ustanovením do funkce správce dědictví. Notář, který listinu o ustanovení správce dědictví sepíše, je povinen zaevidovat tuto listinu do seznamu listin o správě dědictví a zároveň ji elektronickou cestou zaevidovat do centrální evidence listin o ustanovení správce dědictví vedeného Notářskou komorou České republiky. Správce dědictví má povinnosti ujmout se své funkce ihned, jakmile se dozvěděl, že

³² § 328b a násl. OSŘ

³³ § 326b OSŘ

³⁴ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 797

³⁵ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 191

zůstavitel zemřel.

Ustanovení správce dědictví je i jedním z neodkladných opatření, jak jsem již uvedla výše v bodu 2.4. „Toto opatření bude přicházet v úvahu, kdy zůstavitel nestanovil správce dědictví sám nebo kdy správce tuto funkci nemůže z nějakého důvodu vykonávat.“³⁶ Důvodem může například být, že zůstavitelem ustanovený správce dědictví zemřel nebo byl zbaven způsobilosti k právním úkonům. Smyslem institutu je uchování majetku, který spadá do dědictví. Soud usnesením ustanoví správce dědictví, kterého vybírá především z okruhu dědiců nebo z okruhu osob blízkých zůstaviteli a vymezí rozsah spravovaného majetku zůstavitele. Soudem ustanovený správce se své funkce ujímá dnem stanoveným v usnesení.

„Správcem dědictví může být ustanovena jak fyzická osoba, která je způsobilá k právním úkonům, nebo právnická osoba.“³⁷ Jako správce může být ustanoven i notář, ale jiný než ten, který je v řízení pověřen jako soudní komisař. Je-li předmětem dědění podnik, ustanoví soud správcem osobu, která má zkušenost s vedením podniku.

Správce vykonává práva a plní povinnosti, které ke svěřenému majetku příslušely zůstaviteli.³⁸ Úkony přesahující rámec obvyklého hospodaření může činit jen se svolením soudu a souhlasem dědiců. Správci dědictví může být v usnesení také uloženo, aby soudu podával ve stanovených lhůtách průběžné zprávy o své činnosti. V případě, že taková povinnost uložena nebyla, má správce ze zákona povinnost podávat zprávu o své činnosti nejméně dvakrát ročně. Další povinností je, že svou funkci má vykonávat s péčí řádného hospodáře.

V průběhu dědického řízení může být správce dědictví zproštěn funkce. Důvodem pro zproštění jsou například skutečnosti, že správce je zřejmě nezpůsobilý řádně vykonávat svou funkci, nevykonává řádně svou funkci nebo správce sám požádal o zproštění této funkce. Soud je v posledním uvedeném případě správci povinen vyhovět a to z toho důvodu, že správcem může být ustanovena pouze osoba, která s tím souhlasí.

³⁶ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 192

³⁷ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 810

³⁸ SJ 80/2002 – OS Brno-venkov sp. zn. 13D 1327/2001: I. Je-li zůstavitel jediným společníkem a jediným jednatelem společnosti s ručením omezeným, obecný zájem a zájem zůstavitelových dědiců vyžaduje, aby byl vždy ustanoven správce dědictví – obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. II. Správce obchodního podílu zůstavitele ve společnosti s ručením omezeným činí po dobu dědického řízení nezbytné úkony spojené s obchodním podílem zůstavitele v této obchodní společnosti; zejména vykonává práva a plní povinnosti vyplývající z účasti zůstavitele v této obchodní společnosti.

Funkce správce dědictví zaniká pravomocným skončením řízení o dědictví. Správce dědicům prostřednictvím soudu předloží konečnou zprávu o své činnosti. Správce koná funkci za odměnu a má nárok na náhradu hotových výdajů.

4.6 Projednání dědictví

Řízení o dědictví je řízením podle občanského soudního řádu. Není to speciální řízení, které by bylo vyňato z občanského soudního řádu. Je stejně jako jiná občanskoprávní soudní řízení upraveno OSŘ. Dědické řízení není nějakým zvláštním řízením, které by se mělo řídit jinými pravidly. Notářský řád upravuje postup při notářské činnosti, která nemá charakter řízení, ale spočívá v provádění jiných úkonů jako například v sepisování notářských zápisů a jiných listin, úschov nebo ověřování pravosti podpisů a opisů. Vzhledem k tomu, že pověřený notář má stejné postavení jako soud, což vyplývá z ustanovení § 38 odst. 3 OSŘ, platí o jednání před soudním komisařem to samé, co platí pro jednání před soudem. Jako příklad lze uvést ustanovení § 114a odst. 1 o přípravě jednání, popřípadě ustanovení § 115 o jednání. Podobně také ustanovení § 101 odst. 3 a sice, že soudní komisař bude vycházet z údajů ostatních účastníků, obsahu spisu a z provedených důkazů nedostaví-li se účastník k soudním komisařem nařízenému jednání. Rozdíl mezi jednáním před notářem jako soudním komisařem a jednáním soudním je ten, že jednání před notářem je vždy neveřejné.

„Nebylo-li dědické řízení zastaveno pro nedostatek majetku nebo proto, že zůstavitel zanechal jen nepatrný majetek, který byl vydán tomu, kdo se postaral o pohřeb, soud, resp. notář jako soudní komisař v dědickém řízení pokračuje.“³⁹ Soudní komisař přistoupí k projednání dědictví. Jednání o projednání dědictví ovšem nařídí až tehdy, shromáždí-li všechny potřebné podklady k provedení důkazů o všech rozhodných skutečnostech, zejména ohledně zůstavitelova majetku a dluhů. K jednání, o jehož průběhu se sepisuje protokol a které je neveřejné, notář předvolá účastníky, popřípadě další osoby, jejichž přítomnost je u jednání třeba.

V zájmu hospodárnosti a rychlosti provádí notář před samotným jednáním přípravu k jednání, aby bylo možné věc skončit zpravidla při prvním jednání. Na základě podkladů obsažených v protokole o předběžném šetření, si notář opatřuje výpis

³⁹ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 157

z katastru nemovitostí, byl-li zůstavitel vlastníkem nemovitosti. Provádí dotazy na právnické a fyzické osoby, zejména se obrací na peněžní ústavy ohledně zjištění zůstatků na účtech či vkladech, na stavební spořitelny či penzijní fondy ohledně zjištění výše naspořené částky.

Smrtí fyzické osoby zaniká manželství a zánikem manželství zaniká společné jmění manželů (§ 149 odst. 1 ObčZ). „Měl-li zůstavitel s pozůstalým manželem majetek ve společném jmění nebo vyhradili-li manželé vznik společného jmění zcela nebo části ke dni zániku manželství (§ 143a odst. 2 a 3 ObčZ), zjišťuje soudní komisař jeho rozsah a obvyklou cenu v době smrti zůstavitele a provádí jeho vypořádání.“⁴⁰ Cenu zjišťuje notář z odhadu provedeného znalcem, nejde-li o věci, na jejichž ceně se účastníci shodnou. Notář provede úplný soupis tohoto majetku a následně provede jeho vypořádání. Obecné zásady pro vypořádání společného jmění manželů jsou obsaženy v § 149 odst. 2 až 4 ObčZ. Smyslem vypořádání je určit, které z věcí, práv nebo jiných majtkových hodnot náležejících do společného jmění tvoří předmět dědictví a které z nich připadají pozůstalému manželovi. Při vypořádání společného jmění však musí být přihlédnuto k tomu, že některá majtková práva po zůstaviteli, která tvoří součást společného jmění manželů, přechází podle zvláštní právní úpravy přímo na pozůstalého manžela. Tak je tomu např. při přechodu členství v bytovém družstvu, jestliže manželé byli společnými uživateli družstevního bytu a společnými členy bytového družstva (§ 707 odst. 2 ObčZ.), nebo při přechodu práv a povinností ze stavebního spoření (§ 8 odst. 1 zákona o stavebním spoření a státní podpoře).

V praxi se nejčastěji pro vypořádání majetku ve společném jmění používá způsob tzv. náhradové pohledávky. Pozůstalý manžel se stane výlučným vlastníkem všech nebo několika věcí ze společného jmění manželů a je povinen do dědictví vložit částku odpovídající hodnotě podílu zůstavitele na tomto majetku. Tedy právě tu náhradovou pohledávku, kterou mají dědici za pozůstalým manželem a která se zařadí do soupisu aktiv a pasiv dědictví. Jiný způsob vypořádání majetku nebo jeho části, který tvoří společné jmění manželů, může naopak být, že pozůstalý manžel a dědici nabudou tyto věci do podílového spoluvlastnictví.

O vypořádání majetku ve společném jmění manželů lze vydat samostatné

⁴⁰BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 849

usnesení, proti kterému lze podat do 15 dnů odvolání. V řízení o dědictví se pak pokračuje po právní moci tohoto usnesení. V notářské praxi je ve většině případů usnesení o vypořádání společného jmění manželů součástí rozhodnutí, jímž se řízení o dědictví končí.

„Poté, co je vypořádán majetek ve společném jmění manželů nebo pokud se nevypořádává z důvodu, že manželé žádný takový majetek neměli, nebo proto, že zůstavitel neměl uzavřené manželství, přistoupí soudní komisař k soupisu aktiv a pasiv dědictví.“⁴¹ Tento soupis je východiskem pro projednání dědictví a podkladem pro určení obvyklé ceny majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví. Při zjišťování, jaký majetek zůstavitel zanechal a jaké jsou jeho dluhy, vychází soudní komisař z výsledků předběžného šetření, ze zpráv, které mu byly sděleny na jeho dotazy a ze shodných údajů účastníků řízení.

„Pro zjištění zůstavitelova majetku je zásadně rozhodný skutkový stav v době smrti zůstavitele.“⁴² Pokud byl zůstavitel vlastníkem nemovitosti, která se eviduje v katastru nemovitostí, opatří si notář výpis z katastru nemovitostí. Mezi aktiva dědictví patří také vklady na vkladních knížkách a účtech u banky, jejichž byl zůstavitel majitelem, která se projednávají jako práva a povinnosti zůstavitele, jako majitele účtu či vkladatele vkladní knížky a to ve výši zůstatku vkladu na vkladní knížce nebo účtu v době smrti zůstavitele. Dále to mohou být motorová vozidla, šperky, různé umělecké sbírky či zbraně. Byl-li zůstavitel členem bytového nebo jiného družstva, nepatří do aktiv dědictví zůstavitelovo členství v tomto družstvu. Do aktiv dědictví patří členský podíl včetně členských práv a povinností zůstavitele v družstvu „Zanechal-li zůstavitel podnik, zapíše se do soupisu aktiv jako věc“⁴³, současně se alespoň příkladmo uvede, jaké věci, práva či jiné majetkové hodnoty k této věci (podniku) náleží.“⁴⁴

Nedílnou součástí soupisu je i zjištění pasiv dědictví. Do pasiv dědictví patří přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele, ačkoli vznikly až po jeho smrti a dluhy, které zůstavitel zanechal. Proti vůli dědiců nebo některého z nich nemůže být

⁴¹ KUČERA, Robert. *Dědictví*. Praha : Linde, 2001, s. 63

⁴² BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 859

⁴³ § 5 odst. 2 obchodního zákoníku - Podnik je věc hromadná.

⁴⁴ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 861

dluh zůstavitele do pasiv dědictví zařazen.⁴⁵ „Pro zařazení do pasiv dědictví je rozhodující, zda dluh v době smrti existoval. Nezáleží na tom, kdy se stal dluh splatným nebo kdy došlo k jeho přesnému vyčíslení.“⁴⁶

Na základě provedeného soupisu aktiv a pasiv dědictví vyhotoveného podle § 175m OSŘ vydá soud usnesení, kterým určí obvyklou cenu majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví nebo převyšují-li pasiva dědictví jeho aktiva, výši předlužení. Obvyklou cenou je třeba rozumět cenu, za kterou bylo v době smrti zůstavitele možno tento majetek prodat. Jedná se tedy o cenu, za kterou je možno majetek zůstavitele prodat v daném místě a čase. K zjištění obvyklé ceny nemovitosti se využívá znalecký posudek či sdělení realitní kanceláře, které je méně nákladné. Obdobným způsobem se může postupovat při zjišťování obvyklé ceny motorových vozidel, uměleckých sbírek či šperků.

V praxi se rozeznávají čtyři níže uvedené nejobvyklejší způsoby ukončení dědického řízení po zůstaviteli, který zanechal majetek. Dědické řízení se končí usnesením o dědickém řízení.

V případech, kde je jen jediný dědic, ať již ze zákona nebo ze závěti, který dědictví neodmítl, není podle zákona potřeba nařizovat jednání. Účastníku musí být ale dána možnost, aby se seznámil s výsledky šetření, se soupisem zjištěného majetku a jeho oceněním. Soudní komisař v usnesení o dědictví uvede, že dědicem zůstavitele je jediná osoba a potvrdí nabytí dědictví touto osobou. Jednání soudní komisař nařídí, má-li být provedeno dokazování. Účastník tak bude moci realizovat svoje právo vyjádřit se k důkazům.

Dědictví, které nenabude žádný dědic ani ze zákona ani ze závěti, připadne státu. Jde o tzv. odúmrt', kdy zůstavitel neměl žádné dědice ze zákona ani ze závěti nebo například všichni dědicové dědictví odmítli. Soud v usnesení potvrdí, že dědictví připadá státu, za který jedná Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Stát není považován za dědice, neboť nemůže dědictví odmítnout. Ani v tomto případě není třeba nařizovat jednání.

Třetím způsobem ukončení dědického řízení je uzavření dohody o vypořádání

⁴⁵ Ad Notam 5/1998, str. 118 – usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 24 Co 196/98: Proti vůli dědiců nebo některého z nich může být do pasiv dědictví zařazen dluh zůstavitele jen tehdy, mají-li námitky dědice proti dluhu takový charakter, že již na základě právního posouzení nemohou obstát (např. popírá-li dědic, že by kdy existoval dluh, přiznaný pravomocným rozhodnutím soudu či jiného orgánu).

⁴⁶ Ad Notam 5/1999, str. 103 – usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 24 Co 29/99

dědictví, kterou je možno uzavřít jen před soudním komisařem. Předpokladem uzavření dohody je existence nejméně dvou dědiců a jejich shodná vůle.⁴⁷ Dohodu musí uzavřít všichni, kterým svědčí dědické právo, a jsou vedle sebe povoláni dědit. „Dohoda o vypořádání dědictví se musí týkat všeho majetku, který byl uveden v soupisu aktiv dědictví.“⁴⁸ Dědicové se mohou odchýlit od podílů, které vyplývají ze zákona nebo ze závěti. Dohoda ovšem nesmí být v rozporu se zákonem a dobrými mravy. Za dědice, kteří nemají procesní způsobilost, uzavírá dohodu zákonný zástupce nezletilého nebo opatrovník dědice zbaveného či omezené způsobilosti k právním úkonům. Tato dohoda musí být schválena soudem péče o nezletilé nebo opatrovníckým soudem. „Opatrovník, který byl ustanoven neznámému dědici nebo dědici neznámého pobytu, není oprávněn uzavřít za tyto dědice dohodu o vypořádání dědictví.“⁴⁹ Obsahem dohody je především určení jaký majetek každý z dědiců nabývá. Dohodou o vypořádání dědictví může být zřízeno věcné břemeno nebo mohou být upravena pasiva dědictví. Dohoda o vypořádání musí být určitá a srozumitelná. Soud rozhoduje o schválení či neschválení dohody. „Neodporuje-li dohoda o vypořádání dědictví zákonu nebo dobrým mravům, soud ji usnesením o dědictví schválí.“⁵⁰ V praxi se nestává příliš často, že by notář dohodu neschválil, neboť právě on vede účastníky k takové dohodě, kterou bude možno schválit.

Neuzavřou-li dědici dohodu o vypořádání dědictví, nebo sice dohodu uzavřeli, ale soud pravomocně rozhodne, že ji neschválí, potvrdí soudní komisař v usnesení o dědictví nabytí dědictví podle dědických podílů (tj. procentem nebo zlomkem), tak jak vyplývají z dědění ze zákona, ze závěti nebo obou z těchto způsobů. Soud potvrzuje, jaký díl z dědictví nabývá každý z dědiců. Zákon nepřipouští, aby vypořádání dědictví provedl soud autoritativním rozhodnutím. „Ustanovení § 483, § 484, věta první ObčZ,

⁴⁷ Ad Notam 5/1998, str. 117 – usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 24 Co 77/98: Dohoda o vypořádání dědictví je hmotněprávním úkonem všech dědiců, učiněným na základě jejich shodného projevu vůle. K jejímu uzavření nedojde, jestliže některý z dědiců takový projev vůle neučinil. Dohoda, jejímuž uzavření chybí ještě projev některého dědice, proto nevznikne marným uplynutím lhůty, ve které měl tento dědic soudnímu komisaři k jeho výzvě sdělit, zda k dohodě přistupuje, i když byl soudním komisařem (nesprávně) upozorněn, že nevyjádří-li se, bude soudní komisař předpokládat, že tento dědic s dohodou souhlasí. Ustanovení § 101 odst. 4 OSŘ na tento případ nelze použít, neboť nejde o postup a vedení řízení, ale o uzavření hmotněprávního úkonu.

⁴⁸ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 884

⁴⁹ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 884

⁵⁰ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 245

§ 175q odst. 1 písm. d) OSŘ, ani jakékoliv jiné zákonné ustanovení, nedává soudu možnost, aby při rozhodování o potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů ukládal dědicům povinnosti vzájemných výplat na dědický podíl, byť s odkazem na závěť zůstavitele. Je-li dědický podíl některého dědice modifikován v důsledku zápočtů (§ 484, věta druhá a třetí ObčZ), je třeba to v usnesení vyjádřit a potvrdit nabytí dědictví podle upravených dědických podílů.⁵¹ Při započtení se berou v úvahu i dary, které přímo dědictvím nejsou, ale které některý z dědiců obdržel od zůstavitele ještě za jeho života, nejde-li o obvyklá darování.

Dědicové mohou společně s věřiteli také uzavřít dohodu o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů.

4.7 Předlužené dědictví

Dědictví je předlužené, jsou-li pasiva dědictví vyšší než aktiva. „O předluženosti rozhodne soud v usnesení dle § 175o odst. 1 OSŘ, kterým určuje obvyklou cenu majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví, případně výši předlužení.“⁵² V případě předluženého dědictví je možný zejména dvojitý postup a to přenechání předluženého dědictví věřitelům podle § 175p OSŘ nebo likvidace dědictví podle § 175t a násl. OSŘ.

Předlužené dědictví může být přenecháno dohodou mezi účastníky řízení a věřiteli věřitelům k úhradě jejich dluhů. Věřitelé jsou v tomto případě účastníky řízení. V případě, že za zůstavitelovy dluhy odpovídá stát, může i on uzavřít s věřiteli dohodu. Ten, kdo odpovídá za zůstavitelovy dluhy, je přebírá ve stavu, v jakém byly ke dni smrti zůstavitele. Pro věřitele je v podstatě nerozhodné, zda měl pohledávku uspokojit zůstavitel či ji uspokojí ten, kdo bude odpovídat za zůstavitelovy dluhy. Zpochybňují-li dědici existenci některých zůstavitelových dluhů, nebude zpravidla možné tyto dluhy do pasiv dědictví zařadit. Proti vůli dědiců může být zařazen pouze dluh jednoznačně prokázaný.

„Účastníky dohody budou pouze ti věřitelé, jejichž pohledávky budou zařazeny do pasiv dědictví jako dluhy zůstavitele.“⁵³ K vyjasnění okruhu osob, které uplatňují pohledávky vůči zůstaviteli a k ochraně dědiců vůči věřitelům, kteří se nepřihlásí, slouží

⁵¹ Ad Notam 1/2010, str. 18-19 – usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 CdO 427/2008

⁵² MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 250

⁵³ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 254

tzv. konvokace neboli vyzvání věřitelů, jehož postup je upraven v § 175n OSŘ. Konvokaci provádí soudní komisař na návrh dědiců nebo státu, kterému má dědictví připadnout a je povinen jejich návrhu vyhovět. Provádí ji usnesením, ve kterém vyzve věřitele, aby soudu ve stanovené lhůtě oznámili své pohledávky vůči zůstaviteli. Zároveň věřitele poučí, že dědici neodpovídají věřitelům, kteří své pohledávky neoznámili, bude-li uspokojením pohledávek ostatních věřitelů vyčerpána cena dědictví. Usnesení je třeba vyvěsit na úřední desce soudu. Ochrana dědiců spočívá v tom, že nejsou povinni uspokojit pohledávky nepřihlášených věřitelů, byla-li uspokojením přihlášených pohledávek vyčerpána cena nabytého dědictví.

Věřitelům musí být přenecháno celé předlužené dědictví. Dohoda má být dostatečně určitá a srozumitelná. Musí z ní být zřejmé, co který z věřitelů z dědictví nabývá. Není-li v této dohodě uvedeno, co má který věřitel nabyt, je neurčitá a nemůže být soudem schválena.

„Dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům na úhradu dluhů podléhá schválení soudu, jak vyplývá i z předchozí věty. Soud dohodu neschválí, jestliže odporuje zákonu. O tom, zda dohodu schválí nebo ne rozhoduje soud usnesením.“⁵⁴ Neschválí-li dohodu, pokračuje v řízení po právní moci usnesení o neschválení dohody. Usnesení o schválení či neschválení dohody musí být doručeno všem účastníkům řízení do vlastních rukou. Pravomocným schválením dohody dědické řízení končí. Věřitelé, kteří převzali na úhradu svých pohledávek předlužené dědictví, se tím nestávají zůstavitelovými dědici. Vlastnické právo k převzatému majetku nezískávají věřitelé z titulu dědění, ale na základě rozhodnutí soudu.

Druhým, výjimečným způsobem skončení dědického řízení a úhrady pohledávek zůstavitelových věřitelů je likvidace dědictví. Soudní komisař na návrh nařídí likvidaci dědictví, je-li dědictví předluženo a nedojde-li k dohodě mezi dědici a věřiteli, že předlužené dědictví bude přenecháno věřitelům k úhradě dluhů, popřípadě tato dohoda nebude soudem schválena nebo navrhne-li to stát, kterému má připadnout dědictví, jestliže není možné uhradit peněžitý dluh zůstavitele nebo věřitel odmítl přijmout na úhradu své pohledávky věc z dědictví. Věřitel zpravidla nebude mít o převzetí věci

⁵⁴BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 879

zájem, to spíše o výsledek jeho zpeněžení. Soudní komisař může nařídit likvidaci dědictví i bez návrhu.

O nařízení likvidace vydá soud usnesení, ve kterém musí být věřitelé vyzváni, aby mu ve stanovené lhůtě oznámili své pohledávky, a upozorní je, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou. Usnesení je třeba vyvěsit na úřední desce soudu. Známým účastníkům řízení je třeba toto usnesení doručit do vlastních rukou. Jakmile usnesení o nařízení likvidace dědictví nabude právní moci, nepřichází již v úvahu skončení dědického řízení jiným způsobem.

Provedení likvidace spočívá ve zpeněžení veškerého majetku zůstavitele. Zpeněžení jednotlivých věcí, práv a jiných majetkových hodnot ze zůstavitelova majetku se provede prodejem v soudní či veřejné dražbě, v dražbě provedené soudním exekutorem nebo se souhlasem soudu prodejem mimo dražbu, tzv. prodej z volné ruky. „Zpeněžení zůstavitelova majetku provádí, popřípadě organizuje a řídí soudní komisař.“⁵⁵ Smluvními předkupními právy není soudní komisař vázán. „Zpeněžení zůstavitelových movitých věcí v soudní dražbě provede soudní komisař buď sám, nebo na jeho žádost vykonavatel působící u soudu, který soudního komisaře pověřil provedením úkonů v řízení o dědictví.“⁵⁶ Při zpeněžení zůstavitelových nemovitostí vydává soudní komisař usnesení, která jsou potřeba podle Občanského soudního řádu. Jedná se například o usnesení o ustanovení znalce k ocenění nemovitosti, o určení ceny nemovitosti, o nařízení dražebního jednání. Zpeněžení nemovitosti provádí soud, který soudního komisaře pověřil, aby provedl úkony v řízení o dědictví.

Dražebník, na základě smlouvy, kterou s ním uzavřel soudní komisař, provádí zpeněžení zůstavitelova majetku ve veřejné dražbě.

„Soudní exekutor provádí prodej zůstavitelova majetku v rámci své tzv. další činnosti. Postupuje při tom přiměřeně podle ustanovení exekučního řádu.“⁵⁷

Smlouvy o prodeji věcí, práv a jiných majetkových hodnot ze zůstavitelova majetku mimo dražbu uzavírá soudní komisař vlastním jménem. Při tomto způsobu prodeje může být zůstavitelův majetek prodán i pod odhadní cenou. Prodej mimo

⁵⁵ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 907

⁵⁶ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 907

⁵⁷ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 908

dražbu může soudní komisař uskutečnit jen se souhlasem soudu. „Souhlasu soudu není třeba k prodeji věcí bezprostředně ohrožených zkázou nebo znehodnocením.“⁵⁸ Soudní komisař může tímto způsobem prodat také podnik.

O majetku, který se nepodařilo prodat v dražbě ani mimo dražbu, soudní komisař usnesením rozhodne, že připadá státu s účinností ke dni smrti zůstavitele. Vlastnické právo k těmto věcem stát získává na základě rozhodnutí státního orgánu.

Výtěžek ze zpeněžení veškerého majetku zůstavitele rozdělí soud mezi zůstavitelovy věřitele k úhradě jejich pohledávek. Je-li dědictví předluženo, je nepochybné, že pohledávky zůstavitelových věřitelů nemohou být v plném rozsahu uspokojeny. Pravidla rozvrhu výtěžku jsou stanovena v § 175v odst. 2 a 3 OSŘ. Pohledávky jsou rozděleny do šesti skupin⁵⁹, označených písmeny a) až f), a uspokojují se postupně podle skupin. Základní zásadou je, že pohledávky patřící do nižší skupiny mohou být uspokojeny, jen jestliže byly plně uspokojeny všechny pohledávky vyšší skupiny. „Nestačí-li výtěžek k úhradě všech pohledávek patřících do stejné skupiny, uspokojí se tyto pohledávky poměrně.“⁶⁰ U pohledávek ve třetí skupině pod písmenem c) platí zásada priority. Nejprve se z pohledávek patřící do této skupiny uspokojí pohledávky zajištěné zadržovacím právem. Po plném uspokojení těchto pohledávek lze uhradit pohledávky zajištěné zástavním právem, pohledávky zajištěné převodem práva a pohledávky zajištěné postoupením pohledávky, a to postupně podle jejich pořadí.

Soudní komisař vydá usnesení, ve kterém uvede, která z pohledávek a v jaké výši bude z výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele uhrazena, jakož i to, které pohledávky zůstanou neuhrzeny. Usnesení o rozvrhu doručí soudní komisař všem účastníkům řízení, tedy i těm věřitelům, jejichž pohledávka nebude ani zčásti uhrazena.

⁵⁸ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 259

⁵⁹ § 175v odst. 2 OSŘ – Z výtěžku uhradí soud postupně pohledávky podle těchto skupin:

- a) pohledávky nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku,
- b) pohledávky nákladů zůstavitelovy nemoci a přiměřených nákladů jeho pohřbu,
- c) pohledávky zajištěné zástavním právem, zadržovacím právem, převodem práva nebo postoupením pohledávky,
- d) pohledávky nedoplatků výživného,
- e) pohledávky daní a poplatků, pojistného na veřejné zdravotní pojištění a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud nebyly uspokojeny podle písmena c)
- f) ostatní pohledávky.

Do skupiny a) praxe nezařazuje odměnu notáře, jeho hotové výdaje a náhradu notáři za daň z přidané hodnoty. Na tyto náklady se vztahuje ustanovení § 140 odst. 3 OSŘ, podle kterého v těchto případech platí tyto náklady stát.

⁶⁰ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 911

Právní mocí usnesení o rozvrhu dědické řízení končí.

„Pravomocným skončením likvidace zaniknou proti dědicům neuspokojené pohledávky věřitelů. Objeví-li se však po pravomocném skončení likvidace dědictví další majetek zůstavitele, soudní komisař jej zpeněží a rozdělí věřitelům do výše jejich neuspokojených pohledávek podle shora uvedených pravidel. Dojde-li v důsledku objevení dalšího majetku k tomu, že zůstane majetkový přebytek, projedná jej soud jako dědictví.“⁶¹

4.8 Dodatečné projednání dědictví

Projednání dědictví končí právní mocí usnesení o zastavení dědického řízení, právní mocí usnesení o dědictví nebo pravomocným skončením likvidace dědictví. Není výjimkou, že se po pravomocném ukončení dědického řízení objeví nějaký další zůstavitelův majetek, který nebyl v původním řízení projednán, případně měl zůstavitel dluh, o kterém nebyla v původním řízení zmínka. Mezi nejčastější případy v praxi patří zjištění, že zůstavitel byl vlastníkem nebo spoluvlastníkem nemovitostí, o kterých jeho dědici nevěděli nebo dodatečné nalezení vkladních knížek či informace o účtech u peněžních ústavů. Soud má povinnost o tomto dodatečně najevo vyšlém majetku provést dědické řízení, kterým se doplní výsledky původního řízení, aniž by se na nich cokoli měnilo. Nejde o žádný řádný či mimořádný opravný prostředek. K rozhodnutí o tom, kdo tento majetek nabývá, slouží dodatečné projednání dědictví. Objeví-li se však pouze dluh zůstavitele, soud dodatečné projednání dědictví nezaahájí. Jestliže se dluh objeví společně s majetkem, je nutno provést dodatečné projednání dědictví, a při té příležitosti do pasiv dědictví zařadit také nově zjištěný dluh.

Dodatečné projednání dědictví je upraveno v ustanovení § 175x OSŘ. Podle této úpravy se postupuje, zemřel-li zůstavitel po 1. 1. 1993. Jestliže zůstavitel zemřel před tímto datem, postupuje se podle právní úpravy, účinné v době smrti zůstavitele. Postavení notáře však i v těchto řízeních vychází z úpravy účinné od 1. 7. 2009.

Dodatečné dědické řízení není řízením o dědickém právu. Nelze v něm zpravidla odchylně od původního řízení posuzovat kdo je a kdo není dědicem nebo řešit otázku platnosti závěti. „Výjimkou, kdy se soud bude zabývat nejen majetkem a dluhy, ale i

⁶¹ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 264

dědickým právem, je dodatečné projednání dědictví v těch případech, kdy původní řízení bylo zastaveno pro nedostatek majetku nebo proto, že nepatrný majetek zemřelým zanechaný byl vydán vypraviteli pohřbu.⁶² V původním řízení nebyla totiž řešena otázka dědického práva. Účastníkem takového řízení byl jen vypravitel pohřbu. Ve skutečnosti tedy v těchto případech nejde o dodatečné projednání dědictví, ale o první dědické řízení.

Řízení o dodatečném projednání dědictví se zahajuje na návrh, ale i bez návrhu. V praxi je častěji zahajováno na návrh účastníků nebo z podnětu jiné osoby, kterou může být například banka nebo katastrální či pozemkový úřad. Dodatečné dědické řízení se nemůže týkat majetku, který byl již projednán v původním řízení. Nezáleží na délce uplynuté doby od nabytí právní moci rozhodnutí, kterým bylo původní řízení o dědictví skončeno.

„Účastníky řízení při dodatečném projednání dědictví jsou jen ti dědici, kteří jimi byli v původním řízení, popřípadě jejich právní nástupci.“⁶³ Někdy může být ovšem obtížné zjistit právní nástupce těch dědiců, kteří již nežijí. Objevení dalšího zůstavitelova majetku nemůže být příležitostí k tomu, aby ten, kdo nevyužil svého práva v původním řízení, se domáhal dědického práva.

„Samotný průběh dědického řízení při dodatečném projednání dědictví je podobný jako průběh původního dědického řízení.“⁶⁴ Odpadají však úkony, které již byly provedeny v předchozím řízení, jako je například poučování dědiců o dědickém právu. Navazuje se na výsledky dosavadního řízení, vychází se z nich, ale v ničem se do jejich stavu nezasahuje. Soudní komisař si opatří podklady ohledně nově zjištěného majetku, doplní soupis aktiv, popřípadě i pasiv dědictví, určí obecnou cenu majetku a čistou hodnotu dědictví.

Dodatečné dědické řízení končí vydáním usnesení, ve kterém pověřený notář uvede, kdo nabývá nově zjištěný majetek. V usnesení potvrdí nabytí majetku jedinému dědici, potvrdí, že nově zjištěný majetek připadl státu, schválí dohodu dědiců o vypořádání nově zjištěného majetku nebo dědicům potvrdí nabytí dědictví podle jejich dědických podílů. Jestliže nově najevo vyšlý majetek zůstavitele má, spolu s majetkem z původního dědického řízení, stále jen nepatrnou hodnotu, soudní komisař řízení o

⁶² MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 270

⁶³ usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1131/2003

⁶⁴ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 271

dodatečném projednání dědictví zastaví a nově najevo vyšlý majetek vydá vypraviteli pohřbu.

V těch případech, kdy byla uzavřena dohoda o tom, že předlužené dědictví bude přenecháno věřitelům k úhradě dluhů, nebo byla-li nařízena likvidace dědictví, postupuje se u nově zjištěného majetku zůstavitele obdobně jako v řízení původním. „Tam, kde byla původně uzavřena dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům, měla by být pokud možno uzavřena i v dodatečném řízení. Dohodu by uzavírali na jedné straně dědici a na druhé straně věřitelé, ale pouze ti, jejichž pohledávky již nebyly plně uspokojeny v původním řízení.“⁶⁵ V těch případech, kdy byla původně nařízena a provedena likvidace dědictví, zpeněží se i dodatečně zjištěný majetek a provede se jeho rozvrh mezi věřitele, jejichž pohledávky nebyly plně uspokojeny. Stane-li se v důsledku objevení dalšího majetku dědictví nepředlužené, projedná soud tento přebytek běžným způsobem jako dědictví.

4.9 Rozhodnutí

Výsledkem dědického řízení je rozhodnutí, kterým se řeší otázka, kdo, případně v jakém rozsahu nabývá dědictví. Řízení o dědictví se tímto rozhodnutím, které nemá konstitutivní povahu, končí. Rozhodnutí vydávaná v dědickém řízení mají formu usnesení. Půjde o usnesení, kterým se určuje obvyklá cena majetku ve společném jmění manželů a rozhoduje o tom, co z toho majetku patří do dědictví a co pozůstalému manželovi, jde-li o dědictví po zůstaviteli, který žil v době úmrtí v manželství a měl s pozůstalým manželem majetek ve společném jmění manželů. Dále je součástí usnesení určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čistá hodnota dědictví, popřípadě výše předlužení. Je-li pouze jeden dědic nebo se jedná o případy, kdy dědictví připadá státu, půjde o usnesení, kterým se potvrzuje nabytí dědictví jednomu dědici nebo státu.

Do 30. června 2009 bylo z pravomoci notáře vyloučeno, aby v postavení soudního komisaře vydával jakákoli soudní rozhodnutí, s výjimkou usnesení, kterými upravuje vedení řízení. Zásadní změnu přinesl zákon 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. Jedná se zejména o ustanovení § 38 OSŘ, vymezující rozsah činnosti

⁶⁵ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 273

vykonávané soudním komisařem v řízení o dědictví. Nezměněn zůstal odstavec první, podle kterého soud pověří notáře, aby jako soudní komisař za odměnu provedl úkony v řízení o dědictví. Změněn byl ovšem odstavec druhý. Pouze úkony uvedené v § 38 odst. 2 OSŘ jsou v pravomoci soudu a soudní komisař tyto úkony provádět nemá. Pro tyto úkony bude soudní komisař jako doposud připravovat soudu podklady potřebné pro vydání usnesení. Nebudou-li podklady úplné, může soud věc vrátit notáři se žádostí o jejich doplnění nebo provést potřebné úkony sám. Právní předpisy ale neomezují soud v okruhu otázek, o kterých může rozhodovat. Soud tedy může v řízení vydat i to rozhodnutí, které může vydat notář jako soudní komisař. V praxi k tomu však dochází jen minimálně.

Jak uvádí důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 soud pověří dle rozvrhu práce notáře jako soudního komisaře, který provede celé řízení. Soudní komisař má pravomoc, až na taxativně vyjmenované výjimky, činit všechna rozhodnutí v řízení o dědictví a po nabytí právní moci usnesení, jímž se řízení končí, a po provedení následných povinných informativních úkonů ve vztahu k třetím subjektům, spis uloží k archivaci u soudu.

Z uvedeného je zřejmé, že v řízení o dědictví notář skutečně provádí téměř všechny úkony a činnosti, které by jinak v řízení náležely soudu prvního stupně. „Soudní komisař vydává usnesení jménem soudu, který jej pověřil, aby jako soudní komisař provedl úkony v řízení o dědictví. V usnesení se uvede jméno a příjmení soudního komisaře, označení účastníků, výrok, odůvodnění, poučení o tom, zda je přípustné odvolání, o lhůtě a místu jeho podání a den a místo vydání usnesení.“⁶⁶

„Výrok usnesení musí být přesný a určitý. Nemovitosti se označují způsobem uvedeným v § 5 odst. 1 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), a to podle stavu, v jakém jsou evidovány v Katastru nemovitostí v době vyhlášení usnesení.“⁶⁷ Movité věci se popisují tak, aby je bylo možné dodatečně identifikovat. Na písemné vyhotovení usnesení soudní komisař otiskne své úřední razítko a podepíše ho.

Proti usnesení o dědictví je přípustné odvolání. Účastníci řízení se mohou před

⁶⁶ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 761

⁶⁷ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 886

soudním komisařem poté, co jím bylo po skončení jednání vyhlášeno usnesení, vzdát svého práva na odvolání. Pokud se všichni účastníci řízení vzdají práva na odvolání, nabývá usnesení vydané notářem právní moci a účastníkům se doručí vyhotovení usnesení v písemné podobě zpravidla při skončení jednání, půjde – li o jednodušší věci. V ostatních případech, kdy nebude možné doručit usnesení při jednání si notářka, u které jsem vykonávala praxi, domluvila s účastníky konkrétní termín, kdy se dostaví do notářské kanceláře k převzetí připraveného usnesení. Není-li zvolena ani jedna z těchto variant zašle soudní komisař usnesení účastníkům řízení do vlastních rukou.

Protože se usnesením o dědictví dědické řízení končí, musí v něm být rozhodnuto také o náhradě nákladů řízení. S ohledem na skutečnost, že dědické řízení lze zahájit i bez návrhu, nemá v tomto řízení žádný z účastníků nárok na náhradu nákladů řízení. V usnesení je také uvedeno, kdo a v jaké výši zaplatí notáři, jako soudnímu komisaři, odměnu za provedené úkony a jeho hotové výdaje, popřípadě částku odpovídající dani z přidané hodnoty, je-li notář plátcem této daně. Tento výrok v usnesení musí být vždy odůvodněn.

Po právní moci usnesení se provedou tzv. realizační opatření, která slouží k tomu, aby osoby, které nabyly z dědictví věci nebo jiný majetek, s ním mohly v souladu s právními předpisy volně nakládat. Realizační opatření zahrnují zrušení zajištění dědictví, ke kterému došlo v důsledku neodkladného opatření podle § 175e OSŘ. Soudní komisař sdělí bance, pobočce zahraniční banky nebo spořitelnímu a úvěrnímu družstvu, komu připadl vklad na vkladní knížce nebo účtu, dále sdělí bance nebo pobočce zahraniční banky, kdo se stal majitelem zůstavitelových účtů. Věci, které jsou v úschově soudu nebo soudního komisaře, vydá soudní komisař oprávněnému účastníkovi.

Realizační opatření se také týká vyrozumění státních orgánů, které evidují určité věci nebo hodnoty, jako je například registr motorových vozidel. Soudní komisař je též povinen zaslat příslušnému katastrálnímu úřadu k provedení zápisu, pravomocné usnesení o dědictví, které se týká věcných práv k nemovitostem.

„Pravomocným skončením dědického řízení zaniká funkce správce dědictví, ustanoveného zůstavitelem nebo soudním komisařem. Správce dědictví je povinen

předložit konečnou zprávu o své činnosti.⁶⁸ Zároveň soud některým účastníkům zrušuje opatrovnictví založené jeho rozhodnutím.

4.10 Opravné prostředky a další způsoby nápravy vadného rozhodnutí

Opravné prostředky nejsou něčím, co by se týkalo výhradně dědického řízení, ale jde o obecné procesní prostředky, které umožňují účastníkům řízení, aby se domáhali přezkoumání rozhodnutí soudu, případně i přezkoumání průběhu řízení před soudem.

Právní teorie rozlišuje řádné a mimořádné opravné prostředky. Rozhodnutí soudu prvního stupně, která nejsou v právní moci lze napadnout řádným opravným prostředkem, kterým je pouze odvolání. V řízení o dědictví přichází v úvahu také použití mimořádných opravných prostředků, a to žaloby na obnovu řízení, žaloby pro zmatečnost nebo dovolání, které slouží k nápravě rozhodnutí soudu druhého stupně.

Nejběžnějším opravným prostředkem v řízení o dědictví je odvolání⁶⁹, které je řádným opravným prostředkem. Odvoláním lze napadat usnesení soudu prvního stupně, pokud to zákon nevyklučuje, jako je například u usnesení o ustanovení soudního znalce k podání znaleckého posudku, kde je odvolání vyloučeno. V řízení o dědictví není odvolání přípustné ani proti usnesení, kterým bylo řízení zastaveno, nezanechal-li zůstavitel majetek nebo zanechal majetek jen nepatrné hodnoty, který soud vydal vypraviteli pohřbu. „Obecně je nepřípustné také odvolání, které směřuje jen proti důvodům rozhodnutí.“⁷⁰ Podat odvolání může jen účastník řízení ve lhůtě do 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení usnesení k odvolacímu soudu, prostřednictvím okresního soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje nebo prostřednictvím soudního komisaře, pověřeného příslušným okresním soudem k projednání dědictví. Účastník musí být soudním komisařem o možnosti podat odvolání řádně poučen. „Vedle obecných náležitostí pro každé podání, musí být v odvolání uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu jej odvolatel napadá, v čem spatřuje nesprávnost

⁶⁸ BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 902

⁶⁹ Odvolání je upraveno v ustanovení §§ 201 – 226 OSŘ

⁷⁰ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 303

tohoto rozhodnutí nebo postupu soudu a čeho se odvolatel domáhá.⁷¹ Je-li odvolání přípustné a bylo-li podáno včas oprávněnou osobou, má podání odvolání za následek, že napadené rozhodnutí nenabývá právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud, kterým jsou zásadně krajské soudy jako soudy druhého stupně. Dědické řízení je sice osvobozeno od soudních poplatků, avšak odvolání soudním poplatkům podléhá. Odvolací soud může rozhodnout tak, že odvolání odmítne, napadené rozhodnutí potvrdí či změní, napadené rozhodnutí zruší a vrátí věc soudu prvního stupně nebo řízení zastaví.

Odvolací soud odvolání odmítne, je-li podáno někým, kdo k jeho podání není oprávněn nebo odvolání směřuje proti rozhodnutí, proti kterému není odvolání přípustné. K zastavení řízení odvolacím soudem může dojít v případě, že nebyl zaplacen soudní poplatek nebo odvolání bylo vzato zpět dříve, než o něm soud rozhodl. V ostatních případech přezkoumává odvolací soud usnesení z hlediska jeho správnosti a o odvolání rozhoduje v senátě. Výsledkem může být potvrzení napadeného usnesení, je-li ve výroku věcně správné, změna napadeného usnesení, jestliže soud prvního stupně rozhodl nesprávně nebo zrušení napadeného usnesení, například z důvodu, že ve věci rozhodoval nepříslušný soud nebo za účastníka nebyl přibrán ten, kdo měl být účastníkem. Vrátí-li odvolací soud věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, je tento soud vázán právním názorem odvolacího soudu.

Na rozdíl od odvolání jako řádného opravného prostředku proti rozhodnutí, které ještě nenabývalo právní moci, je žaloba na obnovu řízení mimořádným opravným prostředkem, který je přípustný v zákonem uvedených případech a směřuje k nápravě již pravomocného rozhodnutí. Žalobu na obnovu řízení může podat jen ten, kdo byl účastníkem řízení o dědictví a vedle obecných náležitostí podání má obsahovat označení rozhodnutí proti kterému žaloba směřuje, důvody obnovy, důkazy, jimiž má být důvodnost prokázána, vylíčení skutečností, z nichž plyne, že žaloba je podána včas, jakož i to, čeho se žalobce domáhá. Důvodem pro obnovu řízení mohou být skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které navrhovatel bez své viny nemohl použít v původním řízení, pokud mohou vést k příznivějšímu rozhodnutí ve věci. Důvodem obnovy ovšem nemůže být skutečnost, že se po pravomocném skončení dědického řízení objevil další

⁷¹ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 304

zůstavitelův majetek, jehož existence nebyla v době původního řízení známa. Na řešení této situace pamatuje § 175x OSŘ, podle kterého soud provede o tomto dodatečně zjištěném majetku řízení o dědictví. Důvodem obnovy řízení nemůže být ani nezařazení sporných aktiv či pasiv do dědictví, neboť zde přichází v úvahu postup podle § 175k odst. 3 OSŘ⁷². Žaloba na obnovu řízení musí být podána v zákoně stanové lhůtě, tedy ve lhůtě tří měsíců od té doby, kdy se ten, kdo žalobu podává, dozvěděl o důvodu obnovy nebo jej mohl uplatnit a nejdéle do tří let od právní moci napadeného usnesení. Žalobu na obnovu řízení projedná soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni. Žalobu usnesením buď zamítne, nebo obnovu řízení povolí. Bylo-li žalobě vyhověno, soud prvního stupně věc znovu projedná a rozhodne.

Také žaloba pro zmatečnost je mimořádným opravným prostředkem⁷³, který se do právního řádu vrátil s účinností od 1. 1. 2001. Podle úpravy účinné před tímto datem byla zmatečnost důvodem pro podání dovolání nebo obnovy řízení. Žaloba pro zmatečnost je přípustná pouze ve výslovně uvedených případech. Žalobu může podat jen účastník řízení a je určena k nápravě vad řízení, které mohly mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci samé a musí být podána v zákonem stanovené lhůtě, do tří měsíců od doručení napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým se řízení končí. Žalobu projedná a rozhodne o ní soud, který rozhodoval věc v prvním stupni. V případech, kde bylo napadeno usnesení odvolacího soudu, rozhodne o žalobě soud odvolací. Soud usnesením žalobu buď zamítne, nebo napadené rozhodnutí zruší. Bylo-li rozhodnutí k žalobě pro zmatečnost zrušeno, soud, o jehož rozhodnutí jde, věc po právní moci zrušovacího usnesení znovu projedná a rozhodne.

Třetím mimořádným opravným prostředkem je dovolání⁷⁴, jehož úprava byla do občanského soudního řádu zařazena s účinností od 1. 1. 1992 a kterým lze, pokud to zákon připouští, napadnout pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, tedy domáhat se přezkoumání u třetí instance. Nepřípustné je dovolání, které směřuje jen proti důvodům rozhodnutí. Dovolání může podat účastník řízení do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni. O dovolání proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu rozhoduje Nejvyšší soud České

⁷² Jsou-li aktiva a pasiva mezi účastníky sporná, omezí se soud jen na zjištění jejich spornosti; při určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví, popřípadě výše jeho předlužení, k nim nepřihlíží.

⁷³ Žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost upravují ustanovení §§ 228 až 235i OSŘ

⁷⁴ Dovolání upravují ustanovení § 236 až 243d OSŘ

republiky, a to buď tak, že dovolání zamítne, dojde-li k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné, jinak napadené rozhodnutí zruší. V dovolacím řízení je povinné právní zastoupení. Dovolatel musí být zastoupen advokátem nebo notářem, ledaže by sám měl právnické vzdělání. Vedle obecných náležitostí podání, musí být v dovolání uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů toto rozhodnutí napadá a čeho se odvolatel domáhá. Dovolání lze podat jen z důvodu, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nebo rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení. O dovolání rozhoduje dovolací soud, bez jednání, usnesením. Výsledkem přezkoumání může být odmítnutí dovolání, je-li bezdůvodné, zamítnutí dovolání, je-li rozhodnutí odvolacího soudu správné, popřípadě zrušení napadeného usnesení v případech, že usnesení odvolacího soudu není správné nebo řízení bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Věc se poté vrací odvolacímu soudu či k soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

K jiným způsobům nápravy vadného rozhodnutí lze zařadit opravné usnesení (§ 164 OSŘ), které slouží k nápravě chyb v psaní, počtech nebo k nápravě jiných zřejmých nesprávností v usnesení. „Opravit lze kteroukoli část rozhodnutí, a to i pravomocného, nelze však měnit jeho obsah.“⁷⁵ Možnost vydat opravné usnesení není časově omezena a vydá ho stejný soud, který vydal chybné usnesení a to z úřední povinnosti nebo na návrh účastníka. „V opravném usnesení soud uvede, co ve výroku původního usnesení opravuje a jak.“⁷⁶ Opravné usnesení lze v rozsahu, v jakém se oprava týká původního rozhodnutí, napadnout odvoláním z důvodu, že zde nebyl důvod ani předpoklady k vydání opravného usnesení.

K nápravě nesprávného stavu slouží také žaloba oprávněného dědice.⁷⁷ „Ochrana přísluší osobám, které podle hmotného práva měly nabýt dědictví, ale které nebyly účastníky dědického řízení.“⁷⁸ Příkladem může být, že v době, kdy probíhalo řízení o dědictví, nevyšlo najevo, že zůstavitel zanechal závěť, ve které povolal za dědice někoho jiného, než byl ten, kdo po zůstaviteli dědil ze zákona, když žádná závěť

⁷⁵ WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. *Občanský soudní řád : s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha : Linde, 2003, s. 327

⁷⁶ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 315

⁷⁷ Právní úprava je obsažena v ustanovení § 485 až 487 občanského zákoníku

⁷⁸ MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007, s. 318

nebyla. Řízení o dědictví za tohoto stavu již nelze vyvolat a ochrana se tím pádem uplatňuje mimo řízení. Nedojde-li k dobrovolnému uspokojení nároků oprávněného dědice, může se domáhat vydání dědictví žalobou ve sporném řízení. „Povinnost nepravého dědice vydat vše co z dědictví má, se řídí zásadami bezdůvodného obohacení, tak aby neměl prospěch na újmu pravého dědice.“⁷⁹

4.11 Řízení o dědictví s mezinárodním prvkem

V důsledku uvolnění hranic, politických změn po listopadu 1989 a volnému pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu došlo k nárůstu věcí s mezinárodním prvkem. Notáři se v současné době v daleko vyšší míře než dříve setkávají v rámci dědického řízení s tzv. cizím prvkem. Byl-li zůstavitel v době své smrti českým občanem a dědictví se nachází pouze v České republice, nejedná se o dědictví s mezinárodním prvkem, a to ani tehdy, budou-li všichni dědici cizinci. Za dědictví s mezinárodním prvkem je považováno dědictví po zůstaviteli, který nebyl v době své smrti českým občanem, ale jeho majetek se nachází na území České republiky nebo dědictví, které se zcela nebo zčásti nachází v cizině, byl-li zůstavitel českým občanem, či skutečnost, že závěť zůstavitele byla sepsána v cizině. Cizí prvek se tedy může vyskytnout v podobě osoby, věci či právního úkonu.

Úpravu dědictví s cizím prvkem obsahují právní normy mezinárodního práva soukromého a procesního, které obsahují tzv. kolizní ustanovení, tj. ustanovení, která přímo neupravují práva a povinnosti, ale odkazují na použití právního řádu toho či onoho státu. Základním pramenem českého mezinárodního práva soukromého je zákon č. 97/1963Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen ZMPS). Zákon stanoví, kterým právním řádem se řídí občanskoprávní, rodinné, pracovní a jiné podobné vztahy s mezinárodním prvkem, upravuje právní postavení cizinců a stanoví postup českých justičních orgánů při úpravě těchto vztahů a rozhodování o nich a tím napomáhá mezinárodní spolupráci. Ustanovení tohoto zákona se použijí, jen pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána nestanoví něco jiného, a dále také tehdy, nestanoví-li něco jiného právo Evropského společenství. Soud proto musí

⁷⁹ MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo : (právní poradce pro každého)*. Praha : Informatorium, 1993, s. 153

zkoumat, zda právě taková smlouva není s příslušným státem uzavřena.

Dědické právo je řešeno v §§ 17 a 18 ZMPS. Ze zmíněného § 17 ZMPS vyplývá, že se právní poměry dědické řídí právním řádem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době smrti. V § 18 ZMPS je obsažena zvláštní kolizní úprava, a to způsobilosti zřídit nebo zrušit závěť, jakož i účinky vad vůle a jejího projevu, které se řídí právem státu, jehož příslušníkem byl zůstavitel v době projevu vůle. V notářské kanceláři, v době kdy jsem tam vykonávala svou praxi, jsem se setkala se zajímavým případem, který řešil uvedenou problematiku. Bylo projednáváno dědictví po zůstavitelce, která byla ke dni úmrtí občankou Spojených států amerických (státu Californie) a současně České republiky. Na uvedené dědické řízení bylo aplikováno ustanovení § 17, § 33 a § 45 ZMPS, když nebylo zjištěno, že by mezi uvedenými státy byla uzavřena mezinárodní smlouva, kterou by byla Česká republika vázána a která by měla v souladu s ustanovením § 2 ZMPS přednost před ZMPS. V průběhu dědického řízení však bylo zjištěno, že zůstavitelka zanechala závěť sepsanou ve Spojených státech amerických, státě Californie a ke dni pořízení závěti nebyla zůstavitelka ještě občankou České republiky, ale pouze občankou Spojených států amerických, státu Californie. Z uvedené situace a z použití § 18 ZMPS, tak vyplynula potřeba zjištění příslušných ustanovení práva Spojených států amerických o dědickém právu, které by mělo být aplikováno v případě řízení o dědictví po zůstavitelce. V souladu s ustanovením § 53 odst. 1 ZMPS soudní komisařka požádala Ministerstvo spravedlnosti České republiky o zjištění příslušných ustanovení práva Spojených států amerických, případně státu Californie, jehož byla zůstavitelka státní občankou v době pořízení závěti. Ministerstvo spravedlnosti České republiky na dotaz soudní komisařky sdělilo, že mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými není v platnosti mezinárodní smlouva, která by upravovala otázku použitelného práva dědického řízení. Na daný případ bylo tedy nutno aplikovat příslušná ustanovení ZMPS. Podle zmíněného ustanovení § 17 ZMPS se právní poměry dědické řídí právem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době smrti. Podle ustanovení § 33 odst. 1 ZMPS platí, že je-li někdo v rozhodné době českým státním občanem a považuje-li ho za svého příslušníka také jiný stát, je rozhodné české státní občanství. Vzhledem k tomu, že zůstavitelka byla v době smrti americkou i českou státní občankou, tak dle zmíněného ustanovení § 33 odst. 1 ZMPS bylo rozhodné české státní občanství a právní poměry se

tedy řídily českým právem. S ohledem na skutečnost, že v době sepsání závěti byla zůstavitelka pouze americkou státní občankou, řídila se, v souladu s ustanovením § 18 ZMPS způsobilost zřídit nebo zrušit závěť, jakož i účinky vad vůle a jejího projevu právními předpisy státu California. Stejným právem se řídila i forma závěti. Ministerstvo spravedlnosti České republiky zaslalo soudní komisařce ve smyslu ustanovení § 53 odst. 1. ZMPS výklad z publikace Bergmann/Ferid – Mezinárodní právo soukromé a část dědického zákoníku týkající se závěti. Soudní komisařka zajistila překlad uvedených ustanovení do českého jazyka, aby mohla posoudit, zda závěť zůstavitelky byla platně pořízena dle výše zmíněných právních předpisů. V dědickém řízení pak bylo dále pokračováno podle českého právního řádu.

V současné době upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010 č.j. 59/2010-MOC-J, účinná od 1. srpna 2010. Tato instrukce upřesňuje postup justičních orgánů ve věcech s mezinárodním prvkem, jehož kolizní a procesní úpravu obsahují dvoustranné mezinárodní smlouvy o právní pomoci, mnohostranné mezinárodní úmluvy, právní předpisy Evropské unie a ZMPS. Instrukce je rozdělena do čtyř částí a obor dědického práva upravují v části třetí §§ 56 – 60.

Pro dědické řízení je především podstatné, zda je dána pravomoc soudů České republiky. Údaje, které slouží k zjištění pravomoci, jsou zjišťovány při předběžném šetření.

Pravomoc českých soudů k projednání dědictví po cizinci je upravena v § 45 ZPMS. Řízení se týká pouze majetku, který se nachází na území České republiky, i když soudy tuto pravomoc nemají vždy. Pravomoc českých soudů k projednání tohoto majetku je vždy, jde-li o projednání nemovitostí na území České republiky. Odlišná situace je u movitých věcí. Tam je pravomoc soudu České republiky dána jen v následujících případech:

- měl – li zde zůstavitel bydliště, nestačí, měl-li zde jen pobyt a žádá-li o to dědic, který se zde zdržuje
- jestliže stát, jehož je zůstavitel příslušníkem, ani nevydává dědictví občanů České republiky českým soudům, ani nepřiznává jejich rozhodnutím právní následky

- odmítne-li se cizí stát, který vydává dědictví občanů České republiky českým soudům nebo přiznává jejich rozhodnutím právní následky, zabývat dědictvím či nevyjádří-li se.

Pravomoc českého soudu k projednání dědictví po občanovi České republiky ohledně jmění, které se nachází v cizině, je upravena v ustanovení § 44 ZMPS. Soud České republiky tento majetek projedná v případě, že cizí stát vydává takový majetek orgánům České republiky, nebo přiznává rozhodnutím soudů České republiky právní následky. Bylo by totiž neefektivní a zbytečné, aby český soud projednal pozůstalost v zahraničí a přitom by věděl, že výsledek takového řízení o dědictví se v zahraničí nemůže uplatnit.

Pouze předběžné šetření provede soud v případě, že projednání dědictví po cizinci nepatří do pravomoci českých soudů a omezí se jen na potřebná zjištění k zajištění majetku po cizinci. Zároveň řízení o dědictví s mezinárodním prvkem zastaví pro nedostatek pravomoci dle § 104 odst. 1 OSŘ.

Je-li dána pravomoc soudu České republiky, postupuje soud v řízení podle procesních předpisů České republiky. Soud musí také zjistit, podle jakého hmotného práva se budou řídit právní poměry dědické. Tuto skutečnost zjistí z kolizních norem příslušné mezinárodní smlouvy nebo z § 17 ZMPS.

„Jak již bylo výše řečeno, ustanovení zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním se použijí jen tehdy, nestanoví-li něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Přestože většinu mezinárodních smluv uzavřela ČSSR, zůstávají v platnosti ty, které jsou obsahem čl. 5 odst. 2 ústavního zákona ČNR č. 4/1993 Sb., o opatřeních související se zánikem ČSFR. Dle tohoto ustanovení převzala Česká republika práva a závazky, které pro ČSFR ke dni jejího zániku vyplývaly z mezinárodního práva.“⁸⁰ Součástí českého právního řádu jsou podle čl. 10 Ústavy České republiky také ty mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána. V případě mezinárodních smluv dvoustranných jde o tzv. smlouvy o právní pomoci, které uzavřela v minulosti ČSSR nebo Česká republika po roce 1993. Zmíním se například o smlouvě mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o

⁸⁰ Tschopl, R. Národní a unifikovaná úprava kolizního práva dědického. *Ad Notam*. 2001, 3, s. 52.

úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech (dále jen smlouva se Slovenskem). Z důvodu rozpadu bývalé ČSFR se notáři jako soudní komisaři velmi často setkávají s cizím prvkem ve vztahu ke Slovenské republice. Velké množství občanů České republiky totiž vlastní nemovitosti na území Slovenské republiky, přičemž nejčastěji se jedná o rekreační objekty nebo zemědělské pozemky. Se Slovenskem sice existuje dvoustranná smlouva o právní pomoci, která však neobsahuje příslušné kolizní ustanovení a ani ustanovení o pravomoci. Pravomoc soudu v dědických věcech se řídí ustanovením § 45 ZMPS a právní poměry dědické se řídí právním řádem státu, jehož byl zůstavitel příslušníkem v době smrti, tak jak je uvedeno v § 17 ZMPS. K projednání dědictví, jejichž předmětem jsou nemovitosti nacházející se na území Slovenské republiky je tak dána ve smyslu ustanovení § 45 odst. 1 písm. c) ZMPS, výlučná pravomoc slovenských soudů. Návrh na zahájení řízení ohledně nemovitosti nacházející se na území Slovenské se podává u tamějšího okresního soudu, v jehož obvodu se předmětná nemovitost nachází.

Seznam dvoustranných mezinárodních smluv⁸¹ a mnohostranných mezinárodních úmluv⁸² je dostupný na webových stránkách ministerstva spravedlnosti.

Dědictví s mezinárodním prvkem je právně i administrativně náročnější než běžné dědické řízení, pro účastníky znamená téměř vždy delší lhůtu pro jeho vyřízení a pro notáře, jako soudního komisaře představuje více úkonů než obvykle.

⁸¹ www.justice.cz v sekci Ministerstvo spravedlnosti – Odborné činnosti a služby veřejnosti – Mezinárodní vztahy – Dvoustranné vztahy

⁸² www.justice.cz v sekci Ministerstvo spravedlnosti – Odborné činnosti a služby veřejnosti – Mezinárodní vztahy – Mnohostranné vztahy

5 Závěrem

Notáři jako soudní komisaři plní důležitou a nezastupitelnou úlohu v našem právním řádu. Notáři jsou na území České republiky po dlouhé období. V rámci dědického práva působí jako soudní komisaři, tedy jako osoby pověřené provedením některých úkonů jménem soudu.

Ve své práci jsem se pokusila zaměřit na změny, které přinesla tzv. souhrnná novela, která významným způsobem zasáhla do výkonu notářství. Novela posílila postavení notáře jako soudního komisaře. Notář na základě pověření soudu provádí téměř všechna rozhodnutí jménem soudu. Pro účastníky řízení je jistě výhodné, že se mohou již před notářem, po vyhlášení usnesení, vzdát svého práva na odvolání. Vzdají – li se práva na odvolání všichni účastníci, usnesení vydané notářem nabývá právní moci a v jednodušších případech je účastníkům ihned vydáno. Tím dochází ke značnému zrychlení dědického řízení a účastníci již nemusí soudního komisaře více navštěvovat. Pro soudní komisaře znamená tato novela sice nesrovnatelně více administrativy, ale celkově si myslím, že je pozitivním přínosem, protože notář vrací soudu již spis pravomocně skončený, včetně vyhotovení veškeré tzv. porozsudkové agendy.

Další změnou, podle mého názoru také pozitivní, bylo zařazení ustanovení o centrální evidenci manželských smluv do notářského řádu, kterým se zavádí Centrální evidence manželských smluv, kterou stejně jako evidenci závětí vede Notářská komora České republiky. Soud podle dřívější úpravy zjišťoval pouze na základě prohlášení účastníků řízení, zda manželé neměli uzavřenou smlouvou, která by měnila úpravu jejich majetkových vztahů, jak umožňuje § 143a ObčZ. Od 1. července je každý notář povinen takovou smlouvu po jejím sepsání zanesť do evidence. Soudní komisař následně po převzetí spisu zjišťuje, zda zůstavitel, který měl v době své smrti uzavřené manželství, neuzavřel smlouvu o rozšíření nebo zúžení společného jmění manželů, smlouvu o vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství nebo smlouvu uzavřenou mezi mužem a ženou, kteří chtějí uzavřít manželství, tzv. předmanželskou smlouvu. Dědicové totiž často o této smlouvě nemusejí vědět, popřípadě pozůstalý manžel, pro kterého byla smlouva nevýhodná, na ni mohl „zapomenout“.

Souhrnná novela přinesla ještě další změny, které se týkají postavení a

působnosti notáře a mají přispět ke zrychlení a zefektivnění soudního procesu. V řízení o dědictví je to například ustanovení o zajištění dědictví, které se provede zejména jeho uložením u soudního komisaře nebo u soudu.

V mé práci jsem ale největší pozornost věnovala právě ustanovení § 38 OSŘ, které posílilo postavení notáře jako soudního komisaře v dědickém řízení a Centrální evidenci manželských smluv. Jak jsme již výše uvedla, domnívám se, že tyto změny skutečně vedou k celkovému zefektivnění dědického řízení.

Na závěr bych ještě ráda uvedla, že notářství, tedy činnost notářů, je specifickou právní činností, která spočívá zejména ve tvorbě veřejných listin o právních úkonech, osvědčování právně významných skutečností, avšak také v činnosti notáře jako soudního komisaře. I když se v některých okamžicích nebo případech mohou objevit negativní ohlasy veřejnosti směrem k notářům, jsou to právě oni, kdo jsou teoretickými, praktickými i respektovanými znalci dědického práva.

6 Seznam zkratk

OSŘ	zákon číslo 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	zákon číslo 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

7 Použitá literatura

I. Monografická

- 1) BÍLEK, Petr; ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925 - 2001*. Praha : C.H.Beck, 2001.
- 2) BRÁZDA, Jiří; BÉBR, Richard; ŠIMEK, Pavel. *Notářství – jeho vývoj, organizace a pravomoc*. Praha : Academia, 1976.
- 3) FIALA, Roman. *Přehled judikatury ve věcech dědických*. Praha : Aspi, 2006.
- 4) KUČERA, Robert. *Dědictví*. Praha : Linde, 2001.
- 5) MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo : (právní poradce pro každého)*. Praha : Informatorium, 1993.
- 6) MIKEŠ, Jiří; MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo*. Praha : Linde, 2007.
- 7) SCHELLE, Karel; SCHELLEOVÁ, Ilona. *Právní služba : advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*. Praha : Eurolex Bohemia, 2006.
- 8) SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Dědictví a dědické právo*. Brno : Computer Press, a.s., 2007.
- 9) SCHELLEOVÁ, Ilona. *Notářství*. Zlín : Živa, 1994.
- 10) SCHELLEOVÁ, Ilona; SCHELLE Karel. *Právní úprava notářství : (historie a současnost)*. Brno : Masarykova univerzita, 1995.
- 11) WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. *Občanský soudní řád : s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha : Linde, 2003.
- 12) WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha : Linde, 2008.

II. Články

- 1) Ad Notam. 2003, Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR.

- 2) RYŠÁNEK, Zdeněk. *Jak dodatečně projednat dědictví*. Ad Notam. 2006, č. 3, s. 77-79.
- 3) RYŠÁNEK Zdeněk. *Notářský řád a jeho novely*. Ad Notam. 2006, č. 1, s. 1-3.
- 4) SCHELLE, Karel; SCHELLEOVÁ, Ilona. *Kapitola z dějin notářství*. Ad Notam. 2003, č. 5, s. 111.
- 5) TLÁŠKOVÁ, Šárka. *Dědictví s mezinárodním prvkem*. Ad Notam. 2008, č. 6, s. 197-200.
- 6) SVOBODA, Jiří. *Dědické řízení s mezinárodním prvkem*. Ad Notam. 2009, č. 3, s. 81-90

III. Judikatura

- 1) Rozhodnutí Městského soudu v Praze, sp. zn. 24 Co 196/98, *Ad Notam*. 1998, č. 5, s. 118.
- 2) Rozhodnutí Městského soudu v Praze, sp. zn. 24 Co 29/99, *Ad Notam*. 1999, č. 5, s. 103
- 3) Rozhodnutí Městského soudu v Praze, sp. zn. 24 Co 77/98, *Ad Notam*. 1998, č. 5, s. 117
- 4) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 21 CdO 427/2008, *Ad Notam*. 2010, č. 1, s. 18 – 19. Dostupné na :
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=49655&searchstr=21+CdO+427%2F2008>
- 5) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 CdO 1131/2003. Dostupné na:
<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=18198&searchstr=30+CdO+1131%2F2003>
- 6) Rozhodnutí Okresního soudu Brno – venkov, sp. zn. 13D 1327/2001, BÍLEK, Petr; FIALA, Roman; JINDŘICH, Miloslav; WAWERKA, Karel. *Notářský řád a řízení o dědictví : komentář*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 814.

8 Resumé

Succession proceedings

As a theme of my thesis, I chose “The probate process”. The reason for this emerged from my practice in a notary’s office during my studies. After graduation, I plan on working further as a notary clerk.

The paper is divided into five primary chapters. The first chapter is introductory, describing why I decided to work on this topic, how the dissertation is divided and what is according to my opinion its main asset.

The second chapter, called “the historical evolution”, deals with the development of notary and its authorities over Czech lands from the 12th century until present days. This chapter consists of four parts. The first one focuses on the development from the 12th century until the foundation the First Republic. The chapter continues with part number two, which explores the era from 1918 to 1948. The third part then explains changes in legislative, as after 1948 many acts were adopted, which had changed the whole notary organization and notary had been step-by-step nationalized. The last section of this chapter, the era after 1993, is focused on changes due to notary privatization.

The third chapter characterizes the inheritance procedure, which is regulated by certain principles, divided into two groups in this paper. The first group represents the principles, which refer to the right for a just process and the second is concerned with the civil proceedings principles. This chapter also highlights the property and identity functions of the inheritance procedure, as it is its goal to state the possessions or possible debts of the testator and his or her heir.

The most extensive fourth chapter describes the valid legal regulations of the inheritance procedure. The chapter is divided into eleven sub-chapters, for example the proceedings initiation, participants and inheritance discussion, which illustrate the notary activities from the proceedings initiation, through the preliminary enquiry, resolve release, to the eventual additional hearing.

The fifth chapter represents the summary of my dissertation. The main objective was to take a closer look at the valid legal regulations, focused mainly on the last novel of the Civil Procedure Act and on obtaining deeper knowledge in the field of the inheritance agenda.

9 Klíčová slova

Dědické řízení

Dědic

Soudní komisař

Inheritance procedure

Heir

Commissioner for Oaths